

Att stöda barn med autism till inklusion i daghemsgrupp

Jannica Laitinen-Lindholm

Examensarbete
Det sociala området
2017

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	5116
Författare:	Jannica Laitinen-Lindholm
Arbetets namn:	Att stöda barn med autism till inklusion i daghemsgrupp
Handledare (Arcada):	Carina Kiukas
Uppdragsgivare:	Arcada livskvalitetsnätverk
<p>Sammandrag:</p> <p>Syftet med detta examensarbete är att stöda barn med autism till inklusion i daghemsgrupp redan från tidig ålder. För att få svar på syftet jag strävar efter har min frågeställning varit ställd som följande; Hur kan pedagogen stöda barnet med autism så att det kan uppnå inklusion och delaktighet i daghemsgruppen, med hjälp av ett socialpedagogiskt förhållningssätt? I den teoretiska referensramen lyfts det fram två grundläggande teorier, inklusion och delaktighet för att stöda barnets daghemsstart. Arbetet är en litteraturstudie där 8 vetenskapliga artiklar inkluderats för att analyseras med hjälp av innehållsanalys. Resultatet i de 8 inkluderade artiklarna visar att inklusion och delaktighet är en lång och viktig process för barn med autism inom småbarnspedagogik. Pedagogens stöd är nyckeln i inkluderingsprocessen och även för att barn i behov av stöd skall kunna nå känslan av delaktighet. Resultaten visar att vuxnas roll har en avgörande betydelse i barnets inklusion och professionellas kunskap i att gå in i barns perspektiv stöder barnets känsla av delaktighet. Som svar på forskningsfrågan är att det tidiga ingripandet och tidiga stödet för barn med autism ger en stark bas för den kognitiva och sociala utvecklingen. En stadig grund och förberedelsen för övergången eller daghemsstarten visade att familjens aktiva deltagande även stöder barnets inklusion och delaktighet. Då de professionella och familjen skapat ett förhållande fanns det mer möjligheter att ta del av och skapa ett förhållande med barnet som är det viktigaste. Vilket stöder barnets delaktighet och samspel med andra barn, och för att kunna nå barnets aktivitet i sociala sammanhang har miljön barnet vistas i en stor betydelse. Barn med autism föredrar mindre grupper och miljön skall leda barnets intresse till lek och samspel med andra barn. De professionellas stöd behöver ha en balans för att stöda till delaktighet och inte överta utrymmet. I den sammanfattande diskussionen kopplas den teoretiska referensramen till de forskningarna som behandlats i resultatdiskussionen.</p>	
Nyckelord:	Inklusion, delaktighet, barn, autism, daghemscontext, familjen, livskvalitetsnätverk, socialpedagogiskt förhållningssätt
Sidantal:	60
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	24.05.2017

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Degree programme of Social Services
Identification number:	5116
Author:	Jannica Laitinen-Lindholm
Title:	To support children with autism for inclusion in daycare
Supervisor (Arcada):	Carina Kiukas
Commissioned by:	Quality of life network project, Arcada
Abstract:	
<p>The purpose of this degree thesis is to support children with autism for inclusion in day-care groups from the early age. To answer the purpose I sought, my question has been: How can the pedagogue support the child with autism so that they can achieve inclusion and participation in the day-to-day group, using social pedagogical approach? The theoretical frame of reference sets out the two basic theories, inclusion and participation to support the start in daycare. The work is a literary study where 8 scientific articles have been included for analysis using content analysis.</p> <p>The results in the 8 included articles show that inclusion and participation is a long and important process for children with autism in toddler education. The educator's support is a key element in the inclusion process and also for children in need of support to be able to reach the feeling of participation. The results show that the role of adults plays a decisive role in the child's involvement and professional cousins in entering child's perspective supports the child's sense of participation. In response to the research question, the early intervention and early support for children with autism provide a strong basis for cognitive and social development. A solid foundation and preparation for the transition or day care start showed that the family's active participation also supports the child's inclusion and participation. When the professionals and the family created a relationship, there were more opportunities to share and create a relationship with the child that is the most important. In order to increase the child's participation and interaction with other children and to reach the child's activity in social contexts, the environment has a significant impact on the child. Children with autism prefer smaller groups and the environment should lead the child's interest in play and interaction with other children. The professionals' support needs a balance to support participation and not take over space. In the collaborative discussion, the theoretical frame of reference is linked to the research discussed in the outcome discussion.</p>	
Keywords:	Inclusion, participation, children, autism, daycare context, family life, quality of life, social pedagogical approach
Number of pages:	60
Language:	Swedish
Date of acceptance:	24.05.2017

INNEHÅLL

1	Inledning.....	6
1.1	Syfte	7
1.2	Uppdragsgivare	8
2	Bakgrund.....	8
2.1	Autismspektrumtillstånd	9
2.2	Historisk tillbakablick om barn med autism	10
2.3	Social kompetens	11
2.4	Färdighet i att fungera i grupp	12
2.5	Barns rättigheter	14
2.6	Barn i behov av stöd på daghem.....	15
2.7	Samarbete med vårdnadshavare	17
3	Teoretisk referensram	18
3.1	Inklusion	18
3.1.1	<i>Samhällets attityder för inklusion.....</i>	<i>19</i>
3.1.2	<i>Individen och inklusion .....</i>	<i>19</i>
3.2	Delaktighet.....	21
3.2.1	<i>Bildningsblomman .....</i>	<i>24</i>
4	Metod.....	25
4.1	Litteraturstudie	26
4.2	Insamling av material och val av artiklar	27
4.3	Innehållsanalys.....	28
4.4	Etik.....	29
5	Resultatdiskussion.....	30
5.1	Inklusionsmöjligheten vid övergång till daghem i samarbete med föräldrarna	30
5.2	Socialpedagogiskt förhållningssätt och professionellas stöd för inklusion och delaktighet	32
5.3	Inklusion och känslan av delaktighet.....	35
5.4	Sammanfattning av resultatdiskussionen.....	39
6	Sammanfattande diskussion	39
6.1	Möjligheten till inklusion.....	39
6.2	Delaktighet som en grund	44

6.3	Sammanfattning över svar på syfte och frågeställning	47
7	Metoddiskussion	49
KÄLLOR	.....	51
Bilaga 1	.....	57

1 INLEDNING

Att inkludera barn med specialbehov i normalt stora daghemsgrupper har blivit allt mer vanligt i vårt samhälle under de senaste åren. Redan från och med 1960-talet har det skett förändringar inom skolvärlden, och ytterligare förändringar angående jämlikhet. Detta är jag som blivande socionom ytterst intresserad att forska närmare i.

Jag har valt att skriva mitt arbete om barn med autism med tanke på att stöda dem inom dagvården. Jag fick möjligheten att få önska och lyfta fram mitt intresse för ämnet. Arbetet är en del av Arcadas livskvalitetsnätverk. Jag har tidigare under en period arbetat på specialdaghem som vikarie och hade ett intresse att fördjupa mig mer i ämnet. Mitt arbete kommer att avgränsas från intellektuell funktionsnedsättning till barn med autismspektrumtillstånd i åldrarna 2-6. Med stödet menar jag hur vi inom arbete med barn kan stöda barnet till inklusion och delaktighet i daghemsgrupp.

I mitt intresse ligger även samarbetet mellan föräldrar och personal. På vilka sätt och med vilka metoder de professionella kan stöda föräldrarna och barnet som börjar på daghem. Jag har valt att lägga tyngdpunkten på daghemsstart och den mer utmanande situationen för att få daghemsprocessen igång. Jag kommer ändå inte att kunna fördjupa mig så mycket i föräldraskap eftersom jag måste avgränsa ämnet.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik, ("Principer för stöd") lyfts barn i behov av stöd fram, vilket detta arbete är byggt upp för att stöda. Det tillräckligt tidiga stödet och rätt riktade stöd är en förutsättning för att vi skall kunna främja barnets utveckling, välbefinnande och lärande. Allt detta med en princip om inkludering som genomförs inom småbarnspedagogiken. Samarbetet med vårdnadshavare, barnet, barnträdgårdslärare, specialbarnträdgårdslärare och övrig personal är viktigt för att barnets behov av stöd ska identifieras och då stödet planeras och genomförs. (Utbildningsstyrelsen 2016:54)

Grunderna för planen för småbarnspedagogik lyfter även fram vikten av samarbete med vårdnadshavarna som särskilt viktig då barnet har behov av stöd. Barnet och familjen kan

få stöd genom andra tjänster för familj och barn i rådgivning i uppfostringsfrågor, handikappservice och läkare som experter inom området. Samarbete med dessa ger en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas och det mångprofessionella samarbetet ska utgå från barnets bästa. (Utbildningsstyrelsen 2016:55)

Begreppen inklusion och integration bland barn i olika åldrar kan man se att det sätts allt större vikt på. Det finns trots allt fortfarande svårigheter som hindrar en sammanhållen och väl integrerad verksamhet. Eftersom integrering tyder på att individen varit segregerad/särskild har man under åren lagt tyngden på begreppet inklusion i den mån att människan direkt kan nå delaktighet och motverka exkludering. (Emanuelsson 2004:110)

Även begreppen inklusion och delaktighet går hand i hand och är den grund jag vill jobba med för att trygga barnets tidiga anknytning och stöda de starka kunskaper som finns. I mitt intresse ligger professionellt inriktade socialpedagogiska arbetsätt och metoder för att stöda inklusion och delaktighet för barn med autism, att lyfta fram de viktiga egenskaper som är grundläggande för barnets lärande och utveckling.

För att vi som pedagoger skall kunna arbeta med barn som är i behov av socialt -och emotionellt stöd behöver även den professionella kontinuerlig självutveckling som respekterar och godkänner mångfalden. Ett helt äkta accepterande och godkännande är så gott som omöjligt att nå utan kunskap om de underliggande mekanismerna för mångfalden. Förståelse är igen svår att nå utan information. Allt detta speglas mot barnets och pedagogens växelverkan med barn i behov av socioemotionellt stöd och även barn med autism. (Ahonen 2017: 11-12)

1.1 Syfte

Syftet med min litteraturundersökning är att få fram på vilket sätt pedagogen kan stöda barn med autism vid övergång till daghem. Min avgränsning i arbetet är barn med autism i åldrarna 2-6 år eftersom barn i regel börjar på daghem vid två års ålder och för att hitta forskning om barn med autism vid daghemsöverföring eller daghemsstart. Målet med arbetet är att lyfta fram det socialpedagogiska förhållningssättet som krävs för att trygga

barnet med autism till en god utveckling som grund i sitt liv och stöda barnet till inklusion och delaktighet i tidig ålder.

Jag vill dessutom få en inblick i hur samarbetet mellan barnets föräldrar/ vårdnadshavare och personal fungerar för att nå det bästa för barnet i en ny situation och obekant grupp. Med benämningen pedagog syftar jag på barnträdgårdslärare och socionomer som arbetar som barnträdgårdslärare.

För att hitta ett optimalt socialpedagogiskt förhållningssätt lyder min frågeställning; *Hur kan pedagogen stöda barnet med autism så de kan uppnå inklusion och delaktighet i daghemsgruppen, med hjälp av ett socialpedagogiskt förhållningssätt?*

1.2 Uppdragsgivare

Som uppdragsgivare fungerar livskvalitetsnätverket på Arcada. Det samarbetar med andra yrkeshögskolor från de nordiska länderna bl.a. Norge och Danmark. Syftet med projektet är att skapa livskvalitet i vardagen för personer i olika åldrar. Personerna i fråga kan ha funktions- och aktivitetshinder. (Arcada, 2016). Därför vill jag genom det här projektet ge möjlighet för barn i behov av stöd, i detta fall barn med autismspektrumtillstånd till en trygg och meningsfull daghemsstart.

2 BAKGRUND

I grunderna för planen för småbarnspedagogik ser man att de småbarnspedagogiska tjänsterna skall främja varje barns jämlikhet, likabehandling och förebygga marginalisering. Verksamheten som barnen deltar i ger dem kunskaper och färdigheter vilka barnen tillägnar sig och på så sätt stärker deras delaktighet och aktiva deltagande. Den småbarnspedagogiska verksamheten grundar sig på lag om småbarnspedagogik, Finlands grundlag och dessa skall beaktas då småbarnspedagogiken ordnas. Andra grunder för småbarnspedagogiken finns i diskrimineringslagen, lagen om jämställdhet och FN:s konvention om barnets rättigheter. Konventionen om barnens rättigheter säger klart att barn inte skall diskrimineras och skall behandlas jämlikt med samma förutsättningar som vilket barn som helst, varför även vikten och

kunskapen för att integrera barn i behov av stöd på daghem vuxit. (Utbildningsstyrelsen 2016: 14-17)

2.1 Autismspektrumtillstånd

Gillberg (1999:11-13) lyfter fram autism och var begreppet härstammar i från. Ordet kommer från grekernas autos. I början av 1900-talet började man använda ordet för att beskriva den självcentrerade tankeverksamheten. På 1940-talet började begreppet autism användas för att beskriva ett syndrom hos barn. Leo Kanner beskrev år 1943 autismen och sedan dess har man omväxlande talat om t.ex. autism, autistiskt syndrom eller Kanner syndrom. Nu talar man om autism och autismliknande tillstånd.

Ett barn med autism ser fysiskt normal ut. Det går inte alltid säkert att ställa diagnos på autismitillstånd eftersom det inte finns helt säkra test, men genom att fastställa beteendemönster som redan i tidig ålder funnits med är det mer klargörande och de olika stöd för att stöda barnet i dess utveckling och lärande. Redan i tidig ålder kan iakttagelserna göras, med hjälp av att uppmärksamma joller och andra kommunikationssätt som är vanliga och önskvärda hos barn. (Wing 2012: 29) En diagnos upptäcks olika hos alla individer, en del får diagnos först i vuxen åldern. Nu för tiden brukar barnläkaren ge en första remiss för vidare undersökning redan i god tid och då får föräldrarna information och hjälp. (Wing 2012:228)

En neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (psykisk och kognitiv) påverkar barnets sociala samspel och individen har ofta svårt att förstå andras känslor och uttryck. För ett barn med autismspektrumtillstånd är det en kognitiv- intellektuell funktionsnedsättning med problem som innebär svårigheter i kommunikation och förståelse, att ta emot, bearbeta och förmedla information. Barnet behöver längre tid för att förstå och lära sig och extra mycket stöd och hjälp. Koncentration, tid och hjälpmedel är en förutsättning för att barnet skall ha förmåga att anpassa sig till nya situationer. (Nynäshamn 2015)

Barn med Atypisk autism har inte en fastställd autism eller aspergers syndrom utan då kan diagnosen atypisk autism eller autismliknande tillstånd vara en närmare specifikation. Autismspektrum är ett samlingsnamn för flera olika tillstånd med gemensamma symtom

inom tre områden, det vill säga en begränsad förmåga till social interaktion, kommunikation och föreställningsförmåga. För en diagnos av atypisk diagnos behöver personen uppvisa avvikelser och symtom inom autismspektrumet. (Klasén McGrath 2009)

För att förmågan att förstå andra människor i det socialt livet, är fantasin och låtsaslekar en förutsättning för barnets kunskap att utveckla hjärnan med sociala och empatiska situationer. Barnet ska kunna leka realistiska lekar och sedan låtsaslekar i den vanliga utveckling för att nå kunskapen att låtsas vara andra människor. Det här kan vanligen utebli beträffande barn med autism. (Wing 2012: 26-27)

2.2 Historisk tillbakablick om barn med autism

Ur en mer historisk synvinkel har människor med avvikande beteenden setts som individer med individuella problem och man har försökt ta reda på vad som orsakat beteendet och sökt efter problemet. (Hejlskov Elven 2009:19)

Tidigt i början av 1800 -talet fanns det ett antal barn som övergivits. En del av barnen var stumma och hade problem med att integrera sig med andra människor. Man kunde tro att barnet led av avvikande beteenden på grund av att de varit isolerade från människor i tidig ålder. Barnen i fråga hade Autism. (Wing 2012: 18-19) Lillvist har i sitt kapitel om de sociala färdigheternas historia lyft fram de tillbakadragna barnen som passiva och blyga, samt en avsaknad av motivation för att forma sociala relationer med andra barn. Tillbakadragenhet är ett beteende som bl.a. påverkas av barnets temperament, kön, ålder och motivation. (Lillvist 2014:196)

Eriksson & Markström (2000:116-117) lyfter i sin litteratur fram stämplingsteorin, hur man under 1960-talet började fundera allt mer på varför det fanns individer som var avvikande, på basen av vilka kriterier och vem det var som stämplade. Samhället vi lever i har i stort sett tidigare varit uppbyggt med en integrationstanke över att människan bör vara normal för att kunna fungera i familj, institutioner i samhället. Lillvist (2014) menar att det på 1980-talet utfördes ett program för att stärka barns sociala färdigheter och kompetens i syfte att minska beteendeproblem. (Lillvist 2014:196) Avvikelse handlar i grund och

botten om hur man tillämpar regler och normer, vilka tas förgivet. Ett avvikande beteende är ett beteende som människor i vår omgivning stämplat som sådant. (Eriksson & Markström 2000:117) Problemskapande beteenden bland barn definieras som avvikande beteenden i detta fall. Det handlar oftast om konkreta ostyriga beteenden som är ohanterbara för barnet själv. (Hejlskov Elvén 2009:5)

Metoden som använts i vanlig fostran för barn med utvecklingsstörning har varit samma som för barn över lag. Det var skällor och straff. (Hejlskov Elvén 2009:21) Redan under 1970-talet ändrades synen om auktoritär fostran och det sattes allt större tyngdpunkt på att barnen själv fick komma fram. Denna utveckling har fortsatt och utvecklats under åren. Det ställs krav på barnen att själv kunna strukturera och värdera sitt och andras beteenden. Detta kan trots allt vara utmanande för personer med autism. Det blir stora krav och problem med att strukturera och ingå i sociala sammanhang. (Hejlskov Elvén 2009:23-25)

En diagnos kan ge en trygghetskänsla för både föräldrar och personal och på så sätt även ändra omgivningens och egna föreställningar om barnets beteende och istället lägga tyngden på att stöda och nå de behov barnet har. (Hejlskov Elvén 2009:25-26)

2.3 Social kompetens

Begreppet social kompetens kan definieras på så många sätt som det finns användare. Det är svårdefinierat dels på grund av att den sociala kompetensen även täcker flertal andra begrepp som rör barns utveckling så som känslor och socioemotionell kompetens. (Lillvist 2014:197) Lillvist poängterar vikten av att uppmärksamma barns sociala kompetens, eftersom samspelet med andra barn påverkas starkt av hur de fostras av föräldrarna. Det behövs lyhördhet, känslor, kärleksfulla och konsekventa fostringsstil. (Lillvist 2014:205) Barn med social kompetens har en förmåga att tolka andra barns signaler i lek, självförtroendet är starkare och där till är de empatiska och har en kunskap i att kommunicera. Barnen väljer ofta lekkamrater som är lik dem själv. (Lillvist 2014:198)

Social kompetens är en ålders och mognads specifikt begrepp. Ett barn är socialt aktivt redan från födseln men utvecklar förmågan stegvis. Av en tvååring som tampas med

självreglering (trotsåldern) kan vi inte kräva samma som av en sjuåring. (Lillvist 2014:199)

Ett barn med autisttillstånd kan ha det väldigt svårt med sociala kontakter och med tanke på daghemskontext kan barnet känna beröring och samarbete väldigt motstridigt. Påklädnin-
ning och tvättning kan vara en mardröm. Wing (2012) poängterar också att ett barn med autism kan tycka om hårda tag i lek, då de blir berörda och masserade. Detta gör att de känner tydlig kontakt. Det är förstås väldigt individuellt och ett annat barn kan tycka om att bli vaggad och berörd med lugna tag då de lyssnar på musik. Längden av den fysiska och emotionella kontakten kan i en början vara från några sekunders avslappning och i lugn stillhet till en längre tid, allt detta beror mycket på barnet och barnets behov. Andra sociala kontakter som är svåra för barn med autism är ögonkontakten. Barnet kan behöva stöd i att en stund koncentrera sig på pratet med att man försiktigt håller barnets huvud för att fästa blicken. Ögonkontakten har en tendens att förbättras med stigande ålder. (Wing 2012:103-104)

2.4 Färdighet i att fungera i grupp

Det sociala umgänget är en förutsättning för att kunna utveckla medvetenhet om sig själv och andra och ger en kunskap i att förstå det egna jaget. Människor kommunicerar med varandra via olika gester både fysiskt och verbalt. Det vill säga omgivningen är en betydelsefull del för individens utveckling. (Eriksson & Markström 2000:115)

I ett socialpedagogiskt perspektiv är lärande och identitetsutveckling något samknutet och går hand i hand. Allt inom de sociala sammanhangen så som omgivningen, människor, villkor formar förväntningar. Det sker aldrig i tomma rum och har en betydelse i anpassning och avvikelser. En människa blir till i möten med andra och speglar uppfattningar om sig själv i andra. I samspel med andra lär vi oss en självbild och en världsbild genom den språkliga kontakten med andra människor och med den omgivning vi rör oss i. I grund och botten är allt en social konstruktion genom att tolka samhällets koder, spelregler, individuella erfarenheter, människans berättelse och personlighet. Kommunikation och samspel är avgörande och nödvändigt för att man på individuell väg skall kunna utveckla sin individualitet, symboliska väg och personlighet. Socialpedagogikens grund är således

hämtad från teorier om lärande utveckling med ett fokus på interaktion och samspelets betydelse. Människan är socialt kommunikationsbenägen och svarsbenägen till sin natur och vill bygga upp en identitet över att vara omtyckt och efterfrågad. (Berglund & Cederlund 2014:35-37)

Viktiga personer får en särskilt stor betydelse för människans identitetsutveckling. Människor som genom sin starka sociala kunskap och vardagliga interaktion visar personen att hen ser och bryr sig, respekterar och tar henne på allvar. Sådan typ av människa har en större påverkan på utvecklingen av självkänsla och självförtroende hos personen. Normalitet och avvikelse är egentligen sociala konstruktioner och den professionellas bemötande och förhållningssätt har en stor betydelse. Människan växer genom att bli uppmärksam för sina styrkor och kompetenser. (Berglund & Cederlund 2014:37,44)

För att nå ett gott samarbete med vårdnadshavarna och barnet i en omtumlande och även tung situation är bemötande och tillvägagångssätten vid bekantning och det fortsatta stödet av hög prioritet. (Beckman et al. 2003:102-105)

Att stärka barnets kunskaper, intelligens och intressen inom småbarnspedagogiken via fostran är viktigt för att kunna ge barnet möjligheter till mångsidig uppväxt genom lärande, och en frisk självkänsla som barnet skaffar sig behövliga kunskaper med. För att detta skall ge barnet möjligheter krävs en bra självkänsla och en positiv inställning till sig själv som informationssamlare. Barnet behöver inom dagvården känna sig lyckad och även lyckas. Att barnet i behov av stöd dessutom får en positiv respons av omgivningen är väldigt viktigt för att kunna nå kunskap i att känna sig tillräcklig och handska de kunskaper som redan finns och de som byggs upp. Barnet lär sig att känna igen sina styrkor och även känna stolthet över sin kunskap. Det finns inte inom specialpedagogiken direkta direktiv eller material hur man skall gå till väga. Det behövs individbaserat lärande genom att stöda, handleda och känna efter barnets behov. Intelligens för barn med autism kan ställa till med både problem för omgivningen som inte satt sig in i barnets kunskaper men framförallt kan intelligens användas som stöd vid aktivitet då vi går via barnets intresseområden och styrkor. Då blir även en tristare uppgift intressant och även problemen i uppförande mindre. (Hotulainen 2005)

2.5 Barns rättigheter

Barns rättigheter är välutvecklade så att de stöder det enskilda barnet. Konventionen om barnets rättigheter är en frivillig barnrättsrörelse som efter de första världskriget fick sitt genombrott. Det var särskilt efter kriget som man började tänka på hur illa barnen har det. Storbritannien och Sverige var av de första som tog tag i saken och britterna som var aktivister i "Save the children" tyckte att barnen borde ges rättigheter, mänskliga rättigheter. Idén betonar speciellt barnets rätt att få sina grundläggande behov tillgodosedda, skydd mot utnyttjande och diskriminering samt få uttrycka sin mening och bli respekterad. Samhället har en skyldighet att svara på dessa krav för att trygga barnen. (FN; Mänskliga rättigheter)

Det finns skilda lagar, *Lagen om barndagvård (1973/36)* samt *Förordningen om barndagvård(239/1973)*, vilka stöder de skyldigheter, uppgifter och krav daghemmet har.

I lagen om barndagvård (36/1973) 2§ sägs det att dagvården har en viktig uppgift i att trygga och stöda hemmet i fostran och tillsammans främja en balanserad utveckling av barnets personlighet. Dagvården har som uppgift att ta hand om barnet och därmed pedagogiska förutsättningar att trygga varma människorelationer och erbjuda en verksamhet som på ett mångsidigt sätt stöder barnets utveckling i en gynnsam uppväxtmiljö. Enligt barnets ålder, utvecklingsnivå och individuella behov främjas och stöds den fysiska, psykiska, sociala och emotionella utvecklingen för att trygga barnets etiska, religiösa och intellektuella rättigheter. Då barnets utveckling främjas bör dagvården stöda barnets uppväxt när det gäller gemensamt ansvar med familjen. (Lag om barndagvård 36/1973)

I Förordningen om barndagvård (239/1973) 1§ sägs det att dagvården skall ordnas i kommunerna så att behovet av vård och fostran i olika åldersgrupper blir tryggt.

I 2§ lyfts barn i behov av särskilt stöd fram. Det kan vara barn som av sociala orsaker och fostringsskäl är i behov av dagvård och därför ges företräde. Då ett barn med särskilda behov av vård eller fostran börjar på dagvård behövs ett särskilt utlåtande av läkare eller annan sakkunnig på området.

I 6§ beaktas personalens mängd och vilket behov det finns av personal i daghemsgruppen. För ett gott arbete för barnets bästa i vård och fostran måste personal på daghemmet beaktas så att det finns kunskap kring barn med särskilda behov, om det inte finns ett särskilt biträde för barn med specialbehov på daghemmet. (Förordningen om barndagvård 239/1973).

2.6 Barn i behov av stöd på daghem

Esbo stad har en välutvecklad plan om barn i behov av stöd under dagvård och grundskoletid. De har utvecklat "*Handbok för ordnande av stöd och elevvård*" (2013). Den tar upp de mest centrala principerna för god pedagogisk stödjande verksamhet.

Förutom det grundläggande och allmänna stödet inom dagvården vill man stöda barnet i behov av särskilt stöd med integrering i det egna daghemmet. Alla barn inom dagvården har en plan för fostran vilka vårdnadshavare och dagvårdspersonalen i samråd skriver och utvecklar. Även barnrådgivning och andra sakkunniga som berör barnet i behov av särskilt stöd utvecklar och anpassar verksamheten enligt barnets individuella utveckling. Ett barn med särskilt behov av hjälp kan även beviljas assistenthjälp och placering på två eller fler barns plats. (Esbo stad, 2015)

I lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) gäller då barnet har en medfödd eller i utvecklingsåldern erhållen sjukdom eller skada och är i behov av specialomsorger för att stödja sin utveckling. (Lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda 519/1977)

Inom dagvården kan barnet vara inskrivet i ett specialomsorgsprogram, då är även dagvårdsavgiften kostnadsfri för vårdnadshavarna. Beslutet görs via handikappsektorn i detta fall. (Handbok för ordnande av elevvård 2013: 26) Rätten till jämlik dagvård behöver särskilt uppmärksammas för ett barn i behov av stöd. Det krävs individuellt anpassade metoder och stödåtgärder för att trygga en fungerande vardag. Det som krävs för att på bästa sätt kunna tillfredsställa barnets behov är regelbundenhet, lugn miljö, upprepade övningar och stödåtgärder enligt barnets individuella behov. Även en välplanerad och

genomtänkt verksamhet ger således en förutsättning för att utveckla en god dagvård. (Handbok för ordnande av elevvård 2013: 5)

I grunderna för planen för småbarnspedagogik är kapitel 5 ("stöd för barnets utveckling och lärande") välutvecklat och stöder barn i behov av särskilt stöd väldigt bra. Principerna för syftet av stöd för att förebygga och förhindra att problemen växer och blir allt mer komplexa. Stödet vill ge barnet möjligheter att lyckas och ger även stöd för utveckling av barnets positiva jagbild. Samarbetet med vårdnadshavare och övrig personal och sakkunniga inom småbarnspedagogiken för barnet är det viktigaste för att kunna ge tillräckligt gott stöd för barnet. Det mångprofessionella arbetet stöder barnets utveckling och barnets bästa. (Utbildningsstyrelsen 2016:54)

Stödarrangemang inom småbarnspedagogik för ett barn i behov av stöd är väldigt viktigt. Att barnet har möjlighet till att delta i den småbarnspedagogiska verksamheten lägger en god grund för barnets utveckling i lärande och välbefinnande. Barn med autism kan fungera väldigt olika och det är en förutsättning att lära känna barnet och dess möjligheter att fungera i grupp och i olika miljöer. Pedagogiska arrangemang och arbetssätt förebygger svårigheterna. En systematisk differentiering av verksamheten och flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljön och en tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stödjer alla barn. (Utbildningsstyrelsen 2016:56)

Den pedagogiska fostran stöder de förmågor barnet i sin uppväxt och utveckling är i behov av, d.v.s. att lösa problem, kommunicera, ta egna initiativ, samarbeta, reflektera och tänka kritiskt. Man bör komma ihåg att dessa förmågor lär sig inte individen på en gång utan siktet är det livslånga lärandet med det här som mål i bagaget. Målet med fostran på daghem är att förbereda barnet för samhället, men framför allt att lära känna sig själv skapa ett starkt självförtroende och självkänsla, för att kunna hantera vardagliga situationer och utmaningar och utveckla förmågor att tillägna kunskap. Dagvården skall ge barnet upplevelser, omsorg och minnen. (Pramling Samuelsson & Sheridan 2006:28-29)

Då man tar tag i utmanande situationer med barn i behov av stöd för utveckling och lärande är det viktigt att pedagogerna och barnskötarna på daghem har en grund och ett förhållande med barnet innan barnet lämnas på daghemmet för en lång dag. Bekantning

av barnets familj, barnets trygga hem och omgivning samt många diskussioner med andra professioner tryggar barnets daghemsstart och ger personalen en starkare grund att stöda barnet vid olika situationer. Det kan vara avgörande att ha både kortsiktiga och långsida planer och strategier för barnet för att kunna stöda individens utveckling och daghemsstart där barnets möts av mer obekanta personer, både barn på daghem och vuxna. För att göra både kortsiktiga och långsida planeringar för barnet förutom barnets plan för småbarnsfostran är föräldrarna involverade och även andra sakkunniga vid behov, så som specialbarntädgårdslärare och andra i den mångprofessionella kontexten som är bekanta med barnet från tidigare. För den kortsiktiga planeringen är dagens struktur viktig att ha som ett planmål, barnets personlighet och utbrott under dagen, hur personalen bäst kan tackla situationen och hur familjen tacklar utbrott hemma, skiljer det kanske sig hur och när de förekommer. Ett barn med autism är alla sig olika och kräver olika mycket handledning och stöd av vuxna. Att göra en plan över vem och vilka barnet skall vara med den första tiden på daghemmet för att arbeta enligt den nya planen för småbarnspedagogik (2016) och stöda ännu ytterligare de enskilda barnen i mindre grupper är det bra att ha en plan och struktur över det nya barnets grupp och även en ansvarig barntädgårdslärare, barnskötare. (Pettersson 2005: 17, 42-45)

2.7 Samarbete med vårdnadshavare

Då barn har autism är föräldrarnas delaktighet en viktig del. Delaktigheten är både empiriskt och ideologiskt grundad. Föräldrarna skall få information och råd hur samarbetet med dagvårdspersonalen fungerar med integreringen av barn med autism. Det har blivit allt vanligare att föräldrarna fungerar som barnets ”tränare”. Det är specialister som arbetar i samarbete med föräldrar och personal. Man jobbar med beteendeterapeutiska principer. Att få föräldrar motiverade i mjuklandning och bekantning till ny situation är viktigt. Barnet har möjligheter att få inlärd färdigheter för olika situationer. Då föräldrar deltar i träningen så får man kontinuitet i programmet. Autism i familjen ökar ofta stressen för resten av familjen och kan lindras med att familjemedlemmarna är involverade och insatta i situationerna som pågår. (Granat 2012: 62)

Som förälder till barn med autism får en förälder ta på sig många olika roller. Dessa roller kräver mycket och kan bli en påfrestning. Det finns forskningar som kommit fram till att föräldrar till barn med autism är mer stressade än föräldrar som har barn med andra funktionshinder. Stressen gäller alla i de studier som forskats i, och det finns ingen skillnad i hurdan bakgrund föräldern har, utbildning eller socioekonomisk ställning. Ofta behöver föräldrar sociala stödgrupper där de får känna att de inte är ensamma. Stödgruppen kan befrämja "empowerment", en känsla av makt och kontroll över situationen. Man har även studerat syskonens behov av att veta om autism. Hur påverkas syskonrelationen då syskonet är i behov av särskilt stöd. Syskon som var med på psykopedagogiska gruppträffar lärde sig mera om autismen och fick en bättre syskonrelation. (Granat 2012: 66)

I aktuell forskning (Granat 2012) kommer det fram att föräldrar kan ha nytta av att tillämpa övningsstrategier. Med övningarna är syftet att lära barnet att bemöta olämpligt beteende och att lära barnet att leka. Då föräldrarna har fått lära sig hur man skall bemöta barn med autism lindrar det stressen och kan därmed förbättra den psykiska hälsan hos föräldrarna. Då man forskat om föräldrar som "tränare" har man kommit fram till att pappans roll ännu kunde studeras och uppmärksammas mera. I Granats (2012) forskning om föräldern som tränare märkte man att det saknas forskning i hur man skall utforma föräldrarnas utbildningsprogram. (Granat 2012: 62)

3 TEORETISK REFERENSRAM

I den teoretiska referensramen skriver jag om de mest centrala begreppen jag valt att ha som tyngd i mitt arbete, inklusion och delaktighet.

3.1 Inklusion

Jag tar här fram samhällets sociala arenor och kopplar dessa till inklusion och delaktighet.

3.1.1 Samhällets attityder för inklusion

Ett samhälleliggörande av barndomen är riskabelt då barnets sociala liv i stor grad präglas av samhälleliga institutioner som utgör viktiga sociala arenor för det enskilda barnets uppväxt. De har förväntningar att kunna delta aktivt i dessa och barnet bemöts med särskilda intressen och förväntningar, vilket ofta beskrivs i form av olika kompetenser som det enskilda barnet skall leva upp till i familj, daghem, skola och under fritiden. Men om detta nu gör att samhället ställer vissa krav på barn att vara socialt kompetenta och kunna ta personligt ansvar, gör det att barn som inte är socialt kompetenta bildar en särskild kategori och skapar sociala problem som framträder i vad samhällets rådande värderingar är och i vad som är önskvärt och eftersträvansvärt. Detta ger en tvåsidig bild på att det moderna barnet är unikt med sina särskilda behov men samtidigt förväntas vara i stånd att delta i en stor rad samhälleliga arenor. Det blir en motsättning mellan att vara något exklusiv och andra sidan vara tvungen att vara och uppträda som inkluderad i det samhälleliga livet. (Madsen 2006:119)

Barn med särskilda behov och en del normalitetsförväntningar är en grund av modernitetens villkor till exempel att vara osjälvständig en bristande kompetens, barnet saknar kompetens för självreflektion. Men då barnet beskrivs som unikt blir också förväntningarna på alla kompetenser motsvarande unika. Detta betyder att det är själva barnets personlighet, identitet och hela barnets livssammanhang som görs till ”föremål” för intervention. (Madsen 2006: 126-127)

Samhället har utvecklats under de senaste 20 åren ytterligare med att bli mer rymligt. Med begreppet rymligt menar man att det finns rum och plats för samhällsmedborgare oavsett särskilda behov, etik eller andra individuella orsaker. Därmed menas det att skolor, daghem och arbetsmarknaden är rymliga. Med ett begrepp för att ytterligare uttrycka det tydligare - social inklusion. (Madsen 2006: 171-173)

3.1.2 Individen och inklusion

På ett mer allmänt plan menar Madsen (2006) med begreppet inklusion att individen och samhället arbetar med och för varandra. Samhället bör vara rymligt för alla individer att

komma in oberoende kön, ålder eller särskilda behov och alla har en egen plats som samhällsmedborgare. Den sociala inklusionen i tidig ålder, det vill säga i början av barnets uppväxt via sociala institutioner så som daghem och skola, ger en direkt möjlighet till inklusion för barn med särskilda behov. Det ger en tillgång till välfärdssamhällets olika institutioner och insatser oavsett särskilda behov, sociala bakgrund eller etnisk bakgrund. Alla barn och familjer har rätt till stöd och hjälp som garanterar deras utveckling och lärande. Daghemmet ingår i skolvärlden, en grund för fostran och det livslånga lärandet. Att allt fler barn inkluderas i skolor och daghem bygger på tillgång och rätten till det allmänna. Det ses mer som en resurs som ska utnyttjas i skolans och daghemmens pedagogik. (Madsen 2006: 173-174)

Jönhill (2012) ser igen inklusionen även från en annan kant och menar att individen bör vara kapabel i att kommunicera samt tillhöra en social kontext, så som familj, grupp eller organisation i arbetslivet. Det är avgörande för vår överlevnad. Människan är en social varelse som är beroende av andra runt om sig med hjälp av många olika faktorer i samhället och omgivningen. (Jönhill 2012:8) Att tillhöra eller inte tillhöra alltså vara inkluderad eller exkluderad i social kontext är Jönhills tydliga indelning. (Jönhill 2012:39)

I FN deklARATIONEN sägs det att inklusiva skolor/daghem är det effektivaste sättet att skapa solidaritet bland barnen. Att barn ska gå i skilda grupper/ skolklasser ses inte som ett alternativ om inte situationen och barnet verkligen är i behov av det, med tanke på undervisning och barnets utbildningsmässiga behov. Det ses inte professionellt eller politiskt rätt att segregera barn i specialgrupper, de behöver sina jämnåriga kamrater för stöd för sin utveckling. Detta ger även resurs för en kamp mot diskriminering Social inklusion bidrar till ett samhälle av jämbördiga medborgare. (Madsen 2006:175)

Enligt Jönhill (2012: 39-87) så är slutsatsen om inklusion den att förhållandet mellan individ och det sociala systemet i samhället observeras och beskrivs som en skillnad mellan inklusion och exklusion. Som person så antingen tillhör eller så tillhör man inte samhället som grupp, nätverk, organisation, interaktion m.m.

Jönhill (2012) delar inklusionen med person, roll och identitet, eftersom allt detta är en sammankopplad del. Varje människa är en individ, en helhet som dels ändå är indelad i

tre olika delar. En biologisk levande organism, en varelse i psykisk mening med medvetande och kunskap, samt en social varelse då människan har kunskap i kommunikation och integration. Människans identitet stöder oss i inklusion och vi har olika roller på olika ställen i samhället där vi rör oss. Den personliga identiteten kan alltså skilja sig mycket från en plats till en annan. Vi är olika på arbetet och hemma under fritiden. Så fungerar även barn. Därför inkluderas vi människor olika i olika kontexter. Roller individen har på olika ställen styr människans möjlighet till inklusion. Det finns stora förväntningar hur personer är på olika ställen, daghem, skola, jobb, familjen och fritiden. Då individen inkluderas på arbetsplats eller daghem sker det automatiskt att man tilldelas en viss bestämd funktion som är knuten till kompetenser. (Jönhill 2012: 66-69)

Enligt Madsen (2006: 91-92) så är delaktighet ett begrepp som ger förståelse för olika människor i en gemensam process och hur man där kan koordinera sina egna intressen. Att delta har en dubbel betydelse. Madsen (2006) beskrev detta som att ta del i något och att dela på något. Då man delar något skapar man ett gemensamt intresse som i sin tur kan skapa gemensam handling. Då man deltar utvecklar man också resurser som är nödvändiga för självförvaltningen av självbärande livsformer.

3.2 Delaktighet

Delaktighet uppstår i samspelet mellan individen och miljön. Hur delaktig man känner sig beror på situationen, personens utveckling, erfarenhet och samspel. Det varierar från person till person när känslan av delaktighet nås. Då en person lider av en måttlig funktionsnedsättning kan man använda sig av bildsymboler kopplade till olika livsområden och på det sättet få fram vad som han/hon ansåg vara viktigt att vara delaktig i. (Björck-Åkesson & Granlund 2012: 41-42)

Tidigare ville man med hjälp av normaliseringsprincipen få funktionshindrades tillvaro att bli mer i linje med den övriga befolkningen. Att bl.a. få personer med utvecklingsstörning och andra funktionshinder att leva så normala liv som möjligt och få dessa personer integrerade i samhället. Det ansågs viktigt att alla skulle ha rätt att leva bland andra människor i samhället. Integrering såg man som ett medel för att nå normalisering och

detta var ett mål i sig. Delaktigheten idag anses som att personer med lättare funktionshinder har bättre levnadsvillkor än personer som har svårare funktionshinder. Vilket funktionshinder man har således samband med levnadsvillkoren. (Tideman 2004: 121-132)

Molin (2004) lyfter till först fram delaktigheten genom att finna betydelsen av själva ordet delaktighet, att ta del av något. Ordet något kan vara en social gemenskap, en uppgift eller en aktivitet, en daghemsgrupp, skolklass eller arbetsplats. Då människor gör något tillsammans t.ex. en uppgift eller genom en lek, förekommer också känslan av tillhörighet vilket är en viktig aspekt av delaktighet. Personen behöver ta sin plats genom aktiv medverkan eller genom ett medansvar. Molin (2004) menar att delaktigheten förutsätter interaktion mellan minst två individer eller företeelser. Det är viktigt att se en skillnad mellan deltagande och delaktighet. (Molin 2004:43)

Hur delaktigheten framträder handlar om olika former med nödvändiga och tillräckliga villkor för delaktighet. Molin (2004) diskuterar att det bör finnas ett flertal kriterier på delaktighet för att kunna tala om delaktighet i en egentlig mening och att beskriva ytterligheterna, minimal delaktighet och maximal delaktighet. Tillhörigheten ger en mer subjektiv aspekt av delaktighet då individen har en känsla av att tillhöra något. En objektiv delaktighet framträder då samhället ger alla medborgare lika rätt till full delaktighet och jämlikhet. Den samhälleliga lika rätten är inte beroende av upplevelser utan att individen också skall kunna utöva makt, vara delaktig. Det är då reella förhållanden och inte upplevelser. Individen kan vara delaktig i samhället objektivt genom att ha rösträtt och delta politiskt. Att vara fullt delaktig både objektivt och subjektivt anses vara omöjligt i dagens samhälle. Delaktigheten sker också olika mellan individer på lika eller olik nivå. (Molin 2004:45-46)

FN:s standardregler för delaktighet är att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet. Att tydliggöra rättigheter, möjligheter och ansvar, och att undanröja hinder för personer med funktionshinder för att skapa ett tillgängligt samhälle har utfotmats redan sedan 1993. Det är alltså fråga om mänskliga rättigheter. De är delade i tre kategorier; Den första som anger förutsättningar för delaktighet, den andra om viktiga

huvudområden för delaktighet och den tredje handlar om hur reglerna kan omsättas i praktisk handling. (Molin, 2004: 47)

ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) ser delaktigheten från en annan vinkel än FN:s standardregler. ICF:s nya klassifikationssystem är förnyat och vill ta hänsyn till omgivningens faktorer och arbeta bort termer som, skada, och handikapp. Syftet med ICF är att ta reda på om det finns delaktighetskränkningar och ICF ska användas i forskning på vetenskaplig bas för att förstå och studera hälsa och hälsorelaterade tillstånd. Men även ett syfte är att förbättra kommunikation mellan olika användare för att nå ett gemensamt språk. (Molin 2004: 48-49)

Delaktighetsbegreppet ICF är mer att beskriva delaktighet som en individs engagemang i livssituationer. Begreppet engagemang att vara involverad, att delta eller ta del av, att vara inkluderad, att vara accepterad och att ha tillgång till behövda resurser. Den viktigaste aspekten av subjektiv erfarenhet av engagemang lyfts också fram i ICF dokument. (Molin 2004:50)

Eriksson (2014:215) har många likadanna tankar som Pramling-Samuelsson & Sheridan om begreppet delaktighet och vad det egentligen betyder, inte bara som ett begrepp. Att vara delaktig handlar om att bli sedd, hörd och få möjligheten att uttrycka sina känslor och åsikter, på så sätt att man även blir tagen på allvar. Pedagogens ansvar blir att visa intresse och vara lyhörd för att kunna ta upp barnets känsla av delaktighet. Det kan vara utmanande att barn verkligen själv kan uppnå känslan av delaktighet på daghem men det är de vuxnas ansvar att se till att varje enskild individ lyfts fram i mängden barn och den hektiska vardagen. För att de vuxna ska kunna stöda och göra barnet delaktigt är det centralt att kunna inta barns perspektiv. Det ökar möjligheterna att barn upplever sig delaktiga och förstådda. (Eriksson 2014: 216)

Barn med ett lindrigt funktionshinder pendlar mellan aktivt deltagande med kamrater på egen hand eller en vuxen och ett mer passivt förhållningssätt till de aktiviteter som pågår bredvid. Barnet med funktionshinder går på ett sätt ut och in i aktiviteter men pauserna är förhållandevis kortvariga. Barn med funktionshinder kan ha en önskan att vara med i den

motoriska gemenskapen eller den kommunikativa men barnet väljer att delta passivt, iaktar och lyssnar men släpps inte med eller går inte med i leken. För att ett barn skall uppleva delaktighet är samspel en viktig faktor. Att göra saker tillsammans gör att känslan att höra till stärks och individen tar aktivt del i något. Delaktigheten blir då en process som pågår mellan barn med likartade funktionella förutsättningar och mellan barn med olika funktionshinder. (Nordström 2004:201-211).

Konsten att lösa problem och nå resultat på ett professionellt sätt inom klientarbete är utmanande men med hjälp av mångprofessionellt arbete och samarbete med klienten själv har man goda möjligheter att nå det bästa för människan. (Madsen 2001:226-227)

3.2.1 Bildningsblomman

Madsen (2001) har en väldigt bra beskrivning över hur socionomens kompetenser används, överförs, speglas och reflekteras till det praktiska arbetet. Bildningsblomman är en god grund att ha med sig för att kunna jobba inom professionella ramar och själv kunna fundera och spegla sin yrkesroll. Bildningsblomman visar att den socialpedagogiska verksamheten kan delas in i fyra praktikfält som socialpedagogen använder på ett personligt integrerat sätt. Blommans mitt är den femte kompetensen, hur pedagogen kunnat nå resultat. Resultatet av pedagogens kunskap i att använda hjärta, händer, hjärna och tunga.

Den *produktiva kompetensen* representerar den konkreta och materiella dimensionen. Hur pedagogen är i behov av sina händer för att skapa, ingripa och förbättra sin omvärld. Det praktiska och mer produktiva dimensionen kräver intresse och kunskap i att kunna lösa problem och skapa idéer. Pedagogen arbetar väldigt klientnära och det är så gott som omöjligt att arbeta socialpedagogiskt utan dessa kunskaper. Genom pedagogisk fostran lär sig barnen nytt och blir nyfikna och aktiva som stöder barnets aktivitet i delaktighet. Till denna produktiva kompetens behöver vi även kunskap i att kunna tänka oss vad vi kommer att skapa och göra, föreställa oss en färdig produkt, vad vi behöver för att kunna nå resultat och värdera om resultatet motsvarar våra förväntningar, metoder och kommunikativa processer. (Madsen 2001: 228)

Den *expressiva kompetensen* handlar om den estetiska och emotionella dimensionen. Socialpedagogen bör ha kunskap i att kunna uttrycka sig på andra sätt än bara språkligt. Kroppsspråket är väldigt viktigt för pedagogen att använda i arbete med människor, speciellt barn i behov av stöd som kommunicerar med kroppen. Alla människor har ett bagage med något slag av erfarenheter som samlats under åren, varma människonära relationer och stark empati. Kunskap hos pedagogen att sätta igång estetiska aktiviteter som kan frigöra dessa erfarenheter t.ex. genom dans, teater, musik sång och drama. Att kunna sätta sig in i andras värld och visa att det också finns en estetisk dimension i arbetet om aktiviteter och resultat, det som är vackert skönt och fridfullt ger av sig själv till klienten i ett stödande av självkänsla och självuppfattning. (Madsen 2001:229)

Det som speglar sig mycket från pedagogens personlighet handlar om den *kommunikativa processen*. Då människor växelverkar med varandra etableras ömsesidiga relationer. Det etiska handlingsutrymmet, hur vi är mot andra människor kommer här fram starkt. Det som är en norm och ligger till grund för all interaktion är en människa som är utrustad med, känslor och förnuft, med vilja och identitet och en språklig handlingsförmåga, tillit. Det krävs inte bara språkliga färdigheter och kunskaper utan allt detta, att kunna lita på vad den andra pratar och se att det finns intresse och känslor bakom samtalet. Det finns sex bra punkter som socionomen och pedagogen skall klara av för att kunna skapa handlingsrum för andra. Det finns alltså en kunskaps- och en praktisk sida i den kommunikativa kompetensen, det etiska mellan människorna och det praktiska som ställer krav på handlingskompetens. (Madsen 2001:230- 236)

4 METOD

Som metod i mitt arbete har jag valt att skriva en litteraturstudie. Att stöda barn i daghemsstart är inte är något nytt inom forskning men jag ville forma min frågeställning och undersökning till hur man kan stöda barn i behov av stöd till normalt stora daghemsgrupper tillsammans med typiskt utvecklade barn. Jag har forskat med hjälp av teori och vetenskapliga artiklar. Det är intressant att följa med den forskning som under de senaste tio år skett inom autisttillstånd och hur inklusionen stöds. Att nå så nära artiklar om daghemsstart för barn i behov av stöd har varit något utmanande och jag är medveten om

att med bristande språkkunskaper har jag möjligen gått miste om ny relevant forskning. Med hjälp av bakgrundsinformation och teorin har jag strävat att nå svar på frågan som jag ställt.

4.1 Litteraturstudie

Då man gör en litteraturstudie är det en förutsättning att man har tillräckligt med artiklar/forskningar av god kvalitet. Den studie jag gjort har behövt ha klara syften och frågeställningar för att jag ska kunna få svar med hjälp av forskningar och teorier.

Att kunna analysera och reflektera vad som t.ex. är effektivt och bra och vad som möjligen kan finnas som risk är bra att notera för att kunna utveckla fortsatta forskningar och för att kunna förbättra det man i studien velat få svar på. (Forsberg & Wengström 2013: 26-27)

Vid en litteraturstudie är det viktigt att man använder sig av både tryckta källor och elektroniska dokument. Trots att elektroniken hjälper vid insamling av litteratur och information är det i tryckta källor man kan nå teorier och modeller som är mest utvecklade i sin helhet. Då man vill veta det allra senaste och det mest utforskade kan man använda rapporter och artiklar. Nu för tiden har man lätt tillgång till digital litteratur genom bibliotekets databaser. Det kräver tid att gå igenom litteratur, man måste kunna avgränsa sig rätt och nå det relevanta i texten. Då man börjar med arbetet och söker efter litteratur är det viktigt att ha en relevant förberedelse och välja lämpliga sökverktyg. Göra en introduktion till ämnet och läsa samt utvärdera. (Patel & Davidson 2012: 43-45)

I litteraturstudien kan man använda sig av enkäter och statistisk analys. Då man vill kategorisera och strukturera före man samlar in informationen är litteraturstudien en lämplig metod. Då man på förhand har några tydliga frågor kan man bra använda sig av den typen av metod och den typen av metod gör att informationen i hög grad styrs av vilken information svarande kan lämna ifrån sig. Jacobsen (2007) beskriver detta som en sluten metod, och i stort sätt är det forskaren själv som definierar det intressanta inom ett visst ämne.

Först gör man en problemställning med syfte och frågeställning, sedan struktureras och kategoriseras ämnesvalet för att man därefter ska kunna börja med en insamling av data/information och till sist analysera informationen. Litteraturstudien är en mindre flexibel undersökningsmetod då det finns klara och tydliga steg för att utföra forskningen. Litteraturstudien lämpar sig då man vill beskriva en åsikt eller ett beteende mm. Eller då man vill få klarhet i människors uppfattning om någonting är en litteraturstudie på sin plats. Litteraturstudien är en behandling av många enheter och forskare som på förhand har definierat vilken information som ska samlas in. (Jacobsen 2007:47-55)

4.2 Insamling av material och val av artiklar

I min studie har jag sökt efter relevanta forskningar genom att noga beskriva mitt litteraturval. För information har fyra olika databaser använts i sökning, chinal (ebSCO), sage, gupea, science direkt och diva portal. De flesta artiklar har öppnats i Sage oberoende sökprogram. Vid val av artiklarna har jag observerat hur heltäckande litteratursökning som är gjord och hur relevant resultatet i artikelns forskning är.

De forskningar jag valt att analysera har jag velat att skall vara så nya som möjligt för att kunna nå så relevant och inom ämnet ny forskning som möjligt, med tanke på den utvecklande pedagogiska synvinkeln och även kriteriet att vara nära relaterade till mina frågeställningar. Jag har även hittat artiklar om barnens delaktighet på daghem, barns förhållanden till sina föräldrar och observerat de begränsningar som autism kan medföra, social interaktion, kommunikation och beteendemönster. Det har varit något utmanande att hitta artiklar som handlar om barn, inklusion och socialpedagogiska förhållningssätt i syfte att stöda barns delaktighet som även kan kopplas till syfte och frågeställning i ett fördjupande syfte. Att hitta forskningar på riktigt små barn i daghemsålder har krävt tid för sökning, då de flesta yngre barn i undersökningarna redan är tre till fyra år gamla.

Inklusionskriterierna över de artiklar som analyserades bestod av artiklar som är nyare än 2003 men helst de nyaste med tanke på fort framskridande forskning och utveckling i ämnet. Sökord och nyckelord i sökningen har varit på engelska så som i sage programmet: ” Children with autism in preeschool, kindergarthen, transition for daycare”, ” Children with autism are included in preschool groups”, ” The importance of play in the interaction

of children with autism”, “The importance of play for the inclusion and participation of children with autism in kindergartens”.

För artiklar som jag sökt efter i ebsco, cinahl, google scholar har jag använt sökord som: barn med autism, forskning, artikel, delaktighet, barn, kindergarten AND children AND autism, social pedagogy and working with children and young people AND autism AND Children. Som resultat har jag fått mellan 3-150 träffar beroende på sökord och sökställen.

Exklusionskriterier var bland annat att många artiklar som hade varit intressanta saknade full text varför även relevant och ny information kan ha uteblivit. Många forskningar handlade om barn som övergick till skola från förskola eller barn som bodde på institutioner och var inskrivna på specialskolor för barn i behov av stöd i sin utveckling, varför forskningen inte var aktuell för mig. Det var utmanande att finna artiklar som behandlade små barn med autism inom dagvården, då inklusionskriterierna var barn i åldrarna 2-6 år med autism. Även många artiklar som inte gick att öppna i fulltext exkluderades, trots att de hade varit intressanta att fördjupa mig i. Det fanns olika screeningar på förekomsten av autism och deras olika sätt vilket inte direkt är det jag varit ute efter. Efter att exkluderat ett 20 tal artiklar som plockats med i den första titelöversynen föll även flera bort på grund av barnets ålder, forskningens innehåll och några som inte ansågs relevanta. Några sökprogram som pubmed och ebsco/chinal saknade nästan helt artiklar om det jag sökte efter. Till sist valde jag 8 artiklar.

4.3 Innehållsanalys

Vid användning av innehållsanalys genomgår man en del faser, så som att dela upp texten i teman och ett antal problemställningar, att fylla kategorier, illustrera dem och sätta innehåll, samt att jämföra observationer eller intervjuer och dessutom söka efter likheter och skillnader. I den sista delen av fasen söker man efter förklaringar till skillnaderna. Alla har vi enskilda berättelser, vi är enskilda individer, vi gör enskilda intervjuer och enskilda observationer. Detta blir samband mellan teoretiska fenomen, hypoteser, teorier och samband mellan fenomen. Då man använder sig av en kombination av olika angreppssätt och metoder är även det ett ideal. (Jacobsen 2007:135-153)

Jag har valt att göra en innehållsanalys och delat upp mitt intresseområde i kategorier för att nå svar på min frågeställning och avgränsa ämnet i kategorier för att ha möjlighet att jämföra och hitta likheter och skillnader samt analysera kategorierna.

4.4 Etik

Då vi observerar etiska aspekter är vi medvetna om vad som är rätt och fel och grundar oss på vår moral. Alltså kan man säga att etik är en reflekterad, medveten och motiverad moral, som man ger en så klar formulering som möjligt och som framställs som ett system, alltså som en teori för moralen. I min forskning vill jag vara mån om att följa de forskningsetiska principerna, inte plagiera. (Vetenskapsrådet 2011: 15-16)

Forskningsetiken handlar om frågor hur den som medverkar i forskningen får behandlas. Inom forskningsetik har en amerikansk sociolog på 1940-talet uppfunnit fyra etiskt och moraliskt goda principer i forskningsetik. ”*Communism*”, alltså det övriga samhället har rätt att få del av forskningsresultat. Det ses mer som ett resultat och framsteg mellan generationer och forskare. Dessa examensarbeten publiceras även på internet. Med ”*universalism*” menar sociologen att det vetenskapliga arbetet inte ska bedömas ur andra än rent vetenskapliga kriterier. Med tanke på resultat ska inte forskarens egna personliga åsikter synas. Utan ”*disinterestedness*”, bidra med nya kunskaper i sin forskning med hjälp att ständigt ifrågasätta och granska ”*organized scepticism*” och samla sig en tillräckligt stadig grund innan bedömning kan ges. (vetenskaprådet 2011: 17)

Vid en systematisk litteraturstudie är det viktigt att datan man samlat in är relevant och de som gjort undersökningen och forskningen gjort det på etiskt rätt sätt. Forskningarna som används i arbetet måste vara kontrollerade och nå de krav som krävs i grundläggande undersökningar, informerat samtycke och krav på skydd av privatliv. Den som i forskningen blivit undersökt måste vara informerad, ha gett sitt samtycke och delta frivilligt. Privatlivet behöver inte undersökas utan alla har rätt till privatliv som deltagit i undersökningar. (Jacobsen 2007: 21)

5 RESULTATDISKUSSION

I detta kapitel beskriver jag resultatet av de artiklar jag valt att göra en analys/ innehålls- diskussion om och kategoriserar dem enligt de olika begrepp jag använt mig av i arbetet och hur min frågeställning varit formulerad. Intresset och syftet för arbetet låg i att stöda barn med autism i daghemsstart, hur själva övergången går i samarbete med familjen och hur barnet inkluderas i gruppen enligt sina behov med hjälp av socialpedagogiska förhåll- ningssätt, och för att stöda barnet att nå delaktighet i daghemskontexten. Materialet är indelat i tre större kategorier som inklusionsmöjligheten vid övergång till daghem i sam- arbete med föräldrar, socialpedagogiskt förhållningssätt och professionellas stöd för in- klusion och delaktighet och den tredje; inklusion och känslan av delaktighet och infly- tande med fokus på samhörighet i grupp genom social interaktion och kommunikation.

5.1 Inklusionsmöjligheten vid övergång till daghem i samarbete med föräldrarna

Resultaten visar att inklusionen har en avgörande betydelse hur kontakten mellan pro- fessionella, barnet och familjen fungerar och även hur samarbetet mellan de involverade enheterna fungerar. I två undersökta forskningar framkom att familjen och barnet kände förflyttning och daghemsstart som en utmanande och stressfull situation till en början.

Studien Starr et al (2014) visar att övergång till daghem/förskola, i detta fall en studie om en förflyttning från daghem till förskola är ett stort steg för föräldrar och barn. Vikten i att bli bemött på rätt sätt är enorm för att kunna trygga barnets delaktighet och aktiva inflytande samt mjuklanda och trygga barnets inklusion. Bemötandet av personal och de andra barnen på daghemmet emot barnet med autism oroar för föräldrar visar den aktuella forskningen av Starr et al (2014) .

Även ett slag av stress och spändhet framkommer samt ett behov av att kommunicera med en ny uppsättning av professionella. Övergången till daghemmet och den tidiga an- knytningen och stödet påverkar stort övergången till förskola. Forskningen av Starr et al (2014) visar att den täta kontakten med föräldrar och professionella personalen kan ställa stressfaktorer till föräldrarna då personal och omständigheter byts vid barnet övergår från

daghem till förskola. Enligt resultatet från Starr et al (2014) kunde man i de fyra övergripande teman som framkom i forskningen märka att förhållande, kommunikation, kunskap, stöd och miljö påverkar barnets delaktighet och inklusion.

Alla deltagare i forskningen av Starr et al (2014) nämnde behov och önskan att bygga förtroendefulla relationer mellan de berörda parterna redan innan själva övergången framkom. Alla deltagare ansåg det viktigt att underlätta en lyckad övergång. Föräldrar ansåg att bekantning och inrättande av relationer med den nya personalen i det nya daghemmet och förskolan som viktig och den utgjorde en skillnad när det gäller att lindra något av stress om övergången. Att möta barnet och dess personlighet är mer än att läsa deras papper. Föräldrarna visade även glädje över professionellas och lärares inställning till att de fick vara med, komma med förslag och mer eller mindre konstiga frågor. Föräldradelaktigheten var enormt viktig och stödde också barnets inflytande och inklusion.

Den liknande fallbeskrivningen av Forest et al (2004) var fokuserat på övergången från daghem till förskolan för tre barn med autism, som har ett behov av stöd. Alla barnen hade varit olika långa tider på daghemmet och även i olika daghemsgrupper, som också är viktigt att lyfta fram då en undersökning görs. Andy hade varit tillsammans i en grupp med tio barn, 20 timmar i veckan i två års tid och Josch tillbringade dagarna i en vanligt stor daghemsgrupp 25 timmar i veckan. Joey hade tillbringat 25 timmar i veckan på daghem för barn med autism i tre års tid innan förflyttningen till förskolan skedde. Alla tre barn i undersökningen hade mild eller normal intellektuell funktionsnedsättning av kognitiva funktioner. Alla tre pojkar använde talat språk som kommunikationssätt. Informationen för studien kom av föräldrarna som aktivt deltog i undersökningen genom intervjuer med hjälp av ”elements for transition to Kindergarten”.

Studien av Forest et al (2004) visar att det tidiga ingripandet och ett tidigt stöd för barn med autism ger en trygg och stark bas för barnet att klara sig i vidare utveckling och vid förändringar. Barnet är bättre förberett att möta utmaningar och styrka i den fortsatta kognitiva och sociala utvecklingen. Speciellt barn med autism är sårbara vid övergång och förflyttning från daghem till förskola då det är den första förflyttningen från en institution till en annan. Både barnet och familjen påverkas. Eftersom det finns brister i språk och

kommunikation blir den fysiska flytten tung både socialt och omgivningsmässigt. För att underlätta och minska stress kan man göra det lyckat och bra för barnet.

För att maximera goda möjligheter vid överföringen och fortsatt stöd visar forskningen av Forest (2004) lika som Starr (2014) att det är viktigt att göra en överföringsplan och koncentrera sig på fortsatt service och stöd för barnet. Forskningarna av Forest (2004) och Starr (2014) visar att ett aktivt samarbete ger största möjligheten till inklusion och delaktighet för barn med autism i den nya gruppen. De professionella har en möjlighet att definiera barnets behov av fysiskt stöd i miljön, utveckla läroplanen/ planen för småbarns-pedagogik, lärandemetoder, barnets stöd i beteendesituationer och dagliga rutiner. Då de definieras i förväg har de en stadig grund med information och de har även fått träffa barnet i fråga. Därför visar flera forskningar att det tidiga ingripandet och planerandet är oerhört viktigt.

5.2 Socialpedagogiskt förhållningssätt och professionellas stöd för inklusion och delaktighet

Hakala (2011) beskriver klart fostringsansvaret och principen i socialpedagogiskt förhållningssätt som daghemmet ansvarar för. Forskningens syfte är att undersöka hur daghems-personalen uppmärksammar och hanterar barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och hur involverade vårdnadshavarna är. Forskningen av Hakala (2011) lyfter fram olika neuropsykiatriska funktionsnedsättningar med ett focus på autismspektrumtillståndet och det mest centrala i hur de professionella uppmärksammar barnet på daghemmet och med vilka metoder de kan stöda barnet att fungera i grupp och nå en lyckad inklusion i grupp på bästa sätt.

Hakalas (2011) forskning har tyngdpunkt i att intervjua och ställa frågor till personalen för att nå en nära och bra information. Forskaren har intervjuat på fyra olika daghem i samma kommun utspridda i olika områden. Hakala (2011) intervjuade fyra i personalen och därtill en specialpedagog för att få en resursbedömning från kommunens resursenhet. Daghemspersonalen Hakala (2011) intervjuat hade olika bakgrunder och utbildningar så

som förskolelärare, fritidspedagog och barnskötare. De som blev intervjuade i forskningen lyfte fram att det fanns bristfälligt med material men stödet från stödcentrum och kommunens resursenhet kunde hjälpa dem så att personalen kunde stöda barnet i behov av stöd. Även diskussion med kollegor om olika förhållningssätt och eventuella pedagogiska problem ansågs viktigt. Då ett barn på daghem är i behov av särskilt stöd är det viktigt att agera direkt genom att forma daghemsverksamheten enligt barnets behov, både med tanke på den pedagogiska verksamheten och miljön. Man bör minska barngruppstorlekarna i smågrupper och förbereda barnet mer i olika situationer och göra det mer rutinerbundet.

Hakala (2011) hade mer som syfte att undersöka personal som själv uppmärksammat att något barn på daghemmet möjligen har särskilda behov och hur de i personalen agerar och går till väga. Resultatet visade dels vilka hjälpmedel som daghemspersonalen har för att hitta barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och dels hur man kan stöda i fortsatt arbete för barnets bästa. Det anses viktigt med hur kommunen och deras resursenheter och stödcentrum erbjuder stöd och ett större utbud hjälpmedel med mer pedagogisk kompetens för att sedan anpassa modeller och metoder på daghemmet enligt gruppens behov på eget sätt.

Ward & Ayvazo (2006) lyfter fram i sin forskning hur en jämlik handledning för ett barn med autism av en pedagog eller annan professionell kan ha en avgörande effekt för inklusion i grupp. Grupsituationer är en del av det socialpedagogiska arbetets tyngdpunkt för stödjande av inklusion och har en avgörande effekt för hur barnet kan nå inklusion med hjälp av att vara tillsammans med typiskt utvecklade barn. Forskningen i fråga undersökte två barn med autism i ungefär 6-7 års ålder i grupp/klass med hjälp av barn som stödperson i samma ålder. Ett intresse i grupsituationer ur socialpedagogisk synvinkel är då barn stöder varandra. De typiskt utvecklade barnen har i forskningen handlett och stött barn med autism i gruppen. Ett barn med autism har bl.a. begränsningar i sociala samspel, kommunikation och är i behov av andra runt om sig som stöder, handleder och finns där. Stödet stärker inklusion och känslan av delaktighet i gruppen. Inklusionen för barn med autism kan vara svår då det skall medföra utvecklingsmässigt lämpliga sociala, kommunikativa och beteendemässiga färdigheter hos barnet som är inkluderat i normalstora grupper. Barnet påverkas av hur effektiva undervisningsstrategier och metoder som

är i bruk och då de är fullt aktiva och inkluderade visar barnet hög nivå av engagemang och en större kunskap i social interaktion med vänner. I forskningen av Ward & Ayvazo (2006) visades varierande resultat på hur inklusion nåtts. Det kunde uppmärksammas att barnet en del dagar och med hjälp av en del pedagogiska verksamheter hade en starkare möjlighet till delaktighet. Under en del lektioner och uppgifter kunde lärandet och koncentrationen hos barnet med autism vara väldigt bra medan andra dagar var det tvärtom. Tydligare framsteg framkom i små grupper än i större då informationen och instruktionen direkt gavs åt en hel grupp. I de uppgifter och tester barnen gjorde tillsammans i grupp kunde ha varit till mer hjälp och stöd om barnen skulle ha gjort uppgifter även var för sig och med olika svårighetsgrader både fysiskt och uppgiftsmässigt. Men då kan det ske att det förekommer åtskiljning för barn med autism från vanligt klassrum eller ger en social utmaning för barnet med autism då inklusionen kan bli kritisk ifall barnet placeras i situationer där de kan observera, imitera och ta emot diskriminerande feedback och uppmaningar. Då förnekas barn med autism från deras grundläggande rättigheter. Men genom den tidigare forskningen har man kommit fram till att det inte går att säkerställa inklusion genom detta sätt.

Vacca (2007) menar i sin undersökning att ökningen av antal barn med autism innebär utmaningar och kräver en god utveckling inom tidig vård och utbildning för att kunna stöda och trygga barnets tillväxt och utveckling. Det krävs ett visst och ordentligt förhållningssätt till alternativa bedömningar för att kunna kommunicera och ta kontakt med barnet på flera olika nivåer. Detta ger barnet bekräftelse och möjligheter till inkluderad information för en lämplig möjlighet till utbildning, stöda barnet att fungera i naturliga och normala miljöer. Syftet med artikeln av Vacca (2007) är att bedöma en två år och 8 månader gammal flickas utveckling med misstänkt autismspektrumstörning som utvecklats under åren allt mer tydligt. Känslan av att identifiera och komma fram med diagnos ses utmanande och går långsamt enligt familjen i denna situation.

Barn med autism har oftast svårigheter i att kunna förstå vuxnas instruktioner och ta emot dem på grund av språkliga begränsningar och problem med delad uppmärksamhet, men även på grund av en främmande miljö eller främmande vuxen. Barnet i forskningen av Vacca (2007) har ett begränsat mönster i att kunna uttrycka sig kommunikativt och problem i att modifiera rutiner för att delta. Barn med autism har ofta små egenskaper och

förmågor som dyker fram. Därför anses det tidiga ingripandet och alternativa bedömningar som ett stöd för barnets fortsatta strategier. Forskningen av Vacca (2007) har som syfte att observera möjligheten till delaktighet och barnet som en medlem i kamratgrupper på daghem vilket även ger stöd till fortsatta individuella planer. I forskningen av Vacca (2007) var syftet att hitta olika sätt att stöda barnet i alla förmågor, kommunikation, talat språk, social interaktion, självständighet, motoriska aktiviteter genom undersökningar med jämna mellanrum. Undersökningen utfördes via tester i olika rum tillsammans med andra barn, utan barn och tillsammans med föräldrar och pedagoger. Testet handlade om att ge barnet olika uppgifter med hjälp av avktivetsbilder så som att ”arbeta”, ”mellanmål” och ”allt gjort”. Barnet lärde sig att använda bilder för aktiviteter och självständigt använda en dygnskalender och kort för aktiviteter som händer just nu, att ta rätt kort för rätt aktivitet. Det här pekar på en kunskap i förståelse om dåtid och nutid med hjälp av dagsschema. För att stöda delaktigheten och inklusionen i grupp fortsatte barnet att vara på klubb med några andra barn för att ännu ytterligare öka användning av korten och deltagande i lekar med andra barn. Under testet var fokuset på att dokumentera hurdana lekar, uppgifter och intressen barnet väljer att göra speciellt under en paus då inte testuppgifter var tillgängliga. Detta ville stödja hennes förmåga att upprätthålla samarbete och motivation att delta.

5.3 Inklusion och känslan av delaktighet

Forskningen av Luttrupp (2011) har resulterat i en avhandling på Stockholms universitet, om barns delaktighet och samspel i förskolor i Sverige. Utvecklingen och hur det ser ut i dag för barn med särskilda behov i daghem tillsammans med typiskt utvecklade barn ligger som tyngd i arbetet. Undersökningen vill öppna och informera om barn med och utan utvecklingsstörning på daghem. Den tog upp barnets delaktighet och samspel och ville skapa en förståelse kring barnets situation i dagens läge på daghem. Daghem är den plats barn med och utan utvecklingsstörning möts i dagliga aktiviteter och den möjlighet som ges till delaktighet och samspel i både fria och mer strukturerade aktiviteter. Forskningen (Luttrupp, 2011) fördjupar sig i tio barn med och tio barn utan utvecklingsstörning där de

jämförs genom observation genom filmning i nio olika förskolor i Sverige under tre terminer där det gjordes 23 besök på de olika avdelningarna. Forskaren Luttröpp (2011) har observerat och filmat barnens samspel och delaktighet i fyra olika aktiviteter; samling, måltider, utelek och den fria leken. Daghemspersonalen intervjuades också om deras syn på barnens samspel och delaktighet.

Alla barn skall ges en god omsorg och man ska främja barnets lärande och utveckling på daghem.

I fallbeskrivningen lyfter Luttröpp (2011) fram hur barn med och utan utvecklingsstörning fungerar i grupp och hur de ges möjlighet till samspel och delaktighet. Studier kring 2000-talet visar att barn med funktionsnedsättning i mindre utsträckning samspelar med andra barn än barn med typisk utveckling. Detta beror också på personal och den professionella hur inklusionen lyckas. Inkluderingen beror också dels på den professionellas kunskap om utvecklingsstörning hos barnet och dels på inställning och erfarenheter av inkludering. Undersökningens filmer gav information om hur daghemspersonalen samspelar med barnen och ifall de uppmuntrar dem till samspel med varandra, det samma gäller delaktigheten i de olika aktiviteterna. Barnen i undersökningen hade olika grad av utvecklingsstörning. Intresset ligger speciellt på pedagogernas agerande och stödjande samt skillnaderna på barn med och utan funktionshinder och deras inklusion och delaktigheten på daghemmet. (Luttröpp, 2011)

I en studie av Pramling Samuelsson & Sheridan (2003) har forskarna som syfte att problematisera och fundera över barns rätt och möjlighet till delaktighet från både forskningssyn och pedagogisk praxis. Delaktighet är alltså en grundförutsättning för barns möjlighet att uttrycka sig och föra fram sin egen talan. De vuxna måste ha en generell kunskap i att kunna tolka barns perspektiv med att kunna lyssna och sätta sig in i barnets syn. En viktig aspekt som forskarna (Pramlings Samuelsson & Sheridan 2003) lyfter fram är att hur och när vet den vuxna att de har tolkat barns intentioner rätt utifrån barns egna avsikter och perspektiv och hur utvecklar den vuxna ett förhållningssätt så att barn har och känner att de har inflytande och är delaktiga.

Studien av Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) visar att det alltså krävs kunskap hos den vuxna att kunna lyssna på barnet även på barn med bristande språkkunskaper. Man kan fundera över om barnet måste vara välutvecklat med goda språkkunskaper för att kunna uttrycka sig via talat språk. Detta anser forskarna ändå inte vara fallet utan man bör kunna tolka barns ageranden och ha tillit och kunna handleda, stöda och låta barnen själv göra. Pedagogens uppgift blir att kunna fånga det som intresserar barnen och hur de uttrycker sina erfarenheter och sin förståelse. Daghemspersonal bedömde själv att den egna insatsen och medverkan och roll påverkade stort verksamhetens kvalitet. I tidigare forskning som forskarna undersökt och läst sig närmare in på visade det sig att i de daghemmen som erhöll ”god kvalitet” hade barnen själva ansett att de fick vara med och bestämma, eftersom personalen lyssnat på deras åsikter och de fått vara med och planera. De ansåg sig alltså ha ett visst förhandlingsutrymme.

I resultatet av forskningen av Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) hade de vuxnas roll en avgörande betydelse och deras sätt att kunna gå in i barns perspektiv för att nå barnperspektivet. Det är viktigt att inte bara lyfta fram barnets röster för ett aktivt deltagande utan verkligen ta på allvar och tillsammans med barnen analysera och diskutera vidare nerdokumenterade material. Forskningen lyfter fram väldigt många goda principer och välutvecklad vägledning till hur den professionella bör agera för att barnen skall känna sig delaktiga och kunna medverka. De typiskt utvecklade barnen kan undvika att ta kontakt med barnet med autism för att undvika den stödande vuxnas närvaro och kan även skugga interaktionen och ge en bild av att barnet är olikt de andra. Resultatet Pramling Samuelsson Sheridan (2003) visade skillnader mellan barn med autism och typiskt utvecklade barn på daghem i deras sociala interaktion i lekbeteende. Både den fysiska och sociala miljön kan påverka mönstret i att interaktionen mellan kamraterna förverkligas.

Det är inte ovanligt att det finns brister i den sociala funktionen i lek hos barn med autism visar forskningen av Anderson et al (2004). Under åren har det utvecklats allt mer utbildning och information om barn med autism med tanke på barnets speciella avvikelser och svårigheter. Anderson et al (2004) presenterar observationsdata över tio barn med autism i vanliga daghem och grundskolor om barnens beteendemönster och deras sociala interaktion. Syftet med forskningen var att ge kvalitativ och kvantitativ information om social

integration och sociala funktioner för barn med autism under fri lek i vanliga miljöer tillsammans med typiskt utvecklade barn. Undersökningen undersökte 6 barn i förskola och daghem och 4 i skolåldern. Forskningen gjordes via observation och jämförelse av Piagets teori. Observationerna gjordes via videofilmning för att komma underfund med hur den sociala interaktionen i barnens lek fungerade. Observationerna gjordes i intervaller och resultaten poängsattes och skrevs upp som positiva och negativa. Det positiva prickades in då barnet självmant tog kontakt med andra barn och som negativa då en vuxen var inblandad i den sociala interaktionen. Studien jämförde dessa resultat med barn på daghem och barn på förskolan. Hur olika det fungerade med social interaktion på förskolan och daghem kunde man tydligt se i forskningen, de olika miljöerna påverkade barnets spel och aktiviteter tillsammans. Barn i skolåldern borde enligt forskning vara mer socialt integrerade och aktiva i spel, men eftersom utbudet av spel och aktiviteter är mindre än på daghem där det även är mer ledda lekar med en närvarande vuxen som har kontakt och mer möjligheter, visade det sig att barn på förskola och daghem är mer aktiva i spel och aktiviteter samt sociala samspel än barn i skolan. Rasterna i skolan är korta och barnen i fråga är redan såpass mogna att de redan i den åldern hittat sina kamratrelationer och kan sitta och småprata eller vandra omkring på skolgården utan något syfte.

Fallbeskrivningen av Anderson et al (2004) visade alltså att den verbala interaktionen för barn i skolåldern hade stora skillnader. De barn som hade en vuxen med sig i lek under rasterna hade också mer verbal interaktion med vuxna än med de jämnåriga barnen. Skillnader hos barnen i daghem och i skolan var inte så väldigt märkbar men den sociala interaktionen på daghem var mesta dels positiv. Barnen påbörjade interaktion i fri lek lättare då en vuxen var på plats. Svaret på interaktionen var oftast tydligt och positivt. Andra skillnader var också antalet verbala kontakter under en timme. Barnen som inte hade en vuxen med sig på lekplatsen hade mer interaktion med kamraterna. Det är stora skillnader i barnets grad av autism, hur de framträder i sociala interaktioner. De flesta barnen svarade positivt på när kamraten påbörjade en interaktion. Då en vuxen var med i sociala interaktionerna poängsattes det som en negativ social interaktionen med det var normalt för barn med autism. Barnen ville inte dela objekt och ovilja förekom i interaktionerna, men inget aggressivt beteende. Studien visar också att barnets föräldrar lätt tar över interaktionen och påbörjar diskussioner, vilket inte stöder barnets egna språkkunskaper och

utveckling i sociala interaktioner med andra barn och sina syskon. Den sociala interaktionen var betydligt lägre hos skolbarnen än interaktionen och dess kvalitet hos dagisbarnen.

5.4 Sammanfattning av resultatdiskussionen

Resultatet av alla de inkluderade forskningarna har varit till en del olika men de har ganska långt behandlat möjligheten till inklusion och hur känslan av delaktighet kunde nås hos barn med autism. Förväntningar och känslor har lyfts fram som är aktuella för både föräldrarna och barnet själv i en omtumlande förändring då en ny vardag och nya utmaningar ställs fram. Trots att forskningarna varit något olika finns det även likheter i forskningsresultaten, d.v.s att förändringen till stor del påverkar barnet och det att pedagogernas kunskap lyfts fram. Den goda växelverkan och varma relationerna är en förutsättning för att kunna nå en bra inklusion och nå delaktighet. Föräldrarna ställs in för en stor känslöändring och behöver oerhört mycket stöd och uppmuntran för att orka stöda barnet i daghemsprocessen.

6 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Syftet med min litteraturundersökning var att få fram på vilket sätt pedagogen kan stöda barn med autism vid övergång till daghem för att bli inkluderade i en normalstor daghemsgrupp och hur vi som pedagoger kan stöda barnet för att nå inklusion och delaktighet. Övergången till daghem och förskola påverkar i stort hela familjen varför även föräldrarnas delaktighet och föräldrastöd låg som en tyngdpunkt i början av resultatredovisningen. Samarbetet med barnets föräldrar och den professionella personalen är i alla de medtagna artiklarna en viktig del.

6.1 Möjligheten till inklusion

I den teoretiska referensramen i detta arbete var inklusion behandlad och en tyngdpunkt i arbetets frågeställning. Enligt Madsen (2006) är integrationen och inklusion något att

jobba med för att kunna nå det väsentliga i barnets uppväxt. Samhället har många förväntningar som barn i behov av stöd stöter på då en kompetens att själv klara det saknas. Det uppstår en risk för exkludering och sociala problem som på grund av vad samhällets rådande värderingar är om vad som är önskvärt och eftersträvvärt. Alla barn och föräldrar har rätt till stöd och hjälp av daghemspersonal och serviceformer som garanterar deras utveckling och lärande. (Madsen, 2006: 119,173)

Något viktigt som kom upp i den aktuella forskningen av Luttrupp (2011) är även risker för barn i behov av särskilt stöd. Om det bara finns ett barn med behov av stöd finns risken att barnet exkluderas från gruppen. Då har personalen resurser och tid att särskilja barnet och kan beskriva barnets behov av stöd. Medan om det finns flera barn i samma grupp i behov av särskilt stöd påverkar det hela atmosfären och gruppens funktion i sin helhet utan att särskilja någon och de professionella tar ett barnperspektiv utifrån vardagsfunderande och inkluderar barnen fullt ut i verksamheten.

I resultatet av Starr et al (2014) kunde man märka att övergången eller förflyttningen till daghem var ett väldigt stort steg för föräldrar och deras samarbete med de professionella påverkade hur barnets inklusion nåddes. Det fanns en oro bland föräldrar hur personalen och de övriga barnen skall bemöta barnet i behov av stöd. Då bemötandet var öppet och intresset var stort från de professionellas sida och samarbetet löpte med föräldrarna var även inklusionen för barnet i hög grad mer lyckad. Det skedde ett aktivt inflytande och en trygg mjuklandning som ytterligare tryggade inklusion. På daghemmet lär sig barnet stärka sina sociala emotionella kontakter och självständighet så som via handledning ta ansvar över egen hygien med toalettbesök. Bronfenbrenners teori kan se ett sammanhang för barnets utveckling med en hierarki av fyra samverkade system som utövar både direkt och indirekt påverkan. Mikrosystemet består av barnets direkta relationer som till en del påverkar överföringen till daghem för ett barn med autism. Detta kan i sig omfatta barnets relationer med professionell personal, föräldrar eller vårdnadshavare under den tidiga barndomen. Mesosystemet består av flera mikrosystem och omfattar flera personer som kan delta aktivt i barnets relationer mellan hem, daghem, förskola, kamratgrupper och stadsdel. (Starr, 2014)

I flera resultat (Forest et al 2004 och Hakala 2011) framkom det fortsatta stödet vid överföring av överföringsplaner och andra verksamhetsmetoder som stöder barnet till inklusion i daghemsgruppen. Resultatet visar vikten att tillsammans med familjen, dagvårdspersonalen och förskolepersonalen planera och bestämma roller och vem av den professionella som ansvarar för vad, stöder och uppmuntrar också familjen att aktivt utveckla och i förväg planera förflyttningen. Att bekanta sig med förskolan/ daghemmet rekommenderas aktivt för att nå en trygg start och bekantskap för både barnet och personalen. Det är viktigt att forma den pedagogiska daghemsverksamheten enligt barnets individuella behov och forma mindre daghemsgrupper i smågrupper och förbereda det enskilda barnet i tid för förändringar genom rutiner. Även en fortsatt service med en ansvarsperson och ett personligt stöd för barnet är en förutsättning för en lyckad inklusion.

Resultat i fallbeskrivningen av Anderson et al (2004) visar att ifall man inkludera barn i undervisningen och i normalstora daghemsgrupper ges barn med särskilda behov en ökad möjlighet för social interaktion och kunskap i lek med typiskt utvecklade barn. Då det gäller barnets språkutveckling och en ökad social kompetens krävs det att den professionella främjar och stöder till social integration för att kunna nå inklusion i daghem och förskola. Hur integrationen kan underlättas för barn med autism är en utmaning på grund av svårigheter i social interaktion, den verbala och ickeverbala kommunikationen. Därför är det stöd de professionella och föräldrar ger en oerhört viktig del i inklusionen och delaktighets befrämjande via imitation, observation och modelltagande.

I forskningen av Ward & Ayvazo (2006) visades varierande resultat på hur inklusion nåtts. Det kunde uppmärksammas att barnet en del dagar och med hjälp av en del pedagogiska verksamheter medförde en starkare möjlighet till delaktighet. Under en del lektioner och uppgifter kunde lärandet och koncentrationen hos barnet med autism vara väldigt bra medan andra dagar tvärtom. De tydligaste prestationerna framkom i små grupper än i större då informationen och instruktionen direkt gavs åt en hel grupp. De uppgifter och tester barnen gjorde tillsammans i grupp kunde ha varit till mer hjälp och stöd om barnen skulle ha gjort uppgifter även var för sig och med olika svårighetsgrader både fysiskt och uppgiftsmässigt. Men då kan det ske att det förekommer åtskiljning för barn med autism från vanligt klassrum eller att det ger en social utmaning för barnet med autism då inklusionen kan bli kritisk ifall barnet placeras i situationer där de kan observera,

imitera och ta emot diskriminerande feedback och uppmaningar. Då nekas barn med autism deras grundläggande rättigheter. Men genom den tidigare forskningen har man kommit fram till att det inte går att säkerställa inklusion på detta sätt.

Artikeln av Ward & Ayvazo (2006) lyfter fram att inkluderingen i normalstora grupper i vanliga institutioner så som daghem och skolor inte borde ses som en särskiljning utan grunden borde vara en stärkt organisering för att ge effektivt stöd för personer med autism. Men eftersom autism är ett brett spektrum som innefattar olika svårigheter hos barn och de framträder olika hos alla, är det inte möjligt att hjälpa och ha samma lösningar för alla barn. Detta skall ske individuellt med individuella planer som kan stöda barnets utveckling och lärande.

Studier av Anderson et al (2004) visar alltså att barn med autism kräver mer och anorlunda/intensiva instruktioner och stöd i syfte att nå inklusion än andra barn i behov av särskilt stöd. Dels på grund av att barn med autism oftast inte har en kunskap och förmåga i "theory of mind" alltså att förstå skillnaden mellan sitt eget och andra människors sätt att tänka, känna och handla. Eftersom tankar och känslor påverkar personers handlingar har barn med autism även därför väldigt svårt att förstå sociala tillfällen. Det finns dock barn med autism som kan lära sig att integrera socialt både i framtiden med kollegor och andra vuxna. För att kunna uppnå detta kan barnet i stort behöva en assistent som stöd vid sin sida men det kan även ha sina dåliga sidor med tanke på att barnet ständigt stöder sig till den vuxne.

Resultatet i studien av Anderson (2004) lyfter fram att barnet blir allt mer beroende av den vuxna och är mindre integrerad med sina vänner och jämnåriga. Därför är det viktigt att den professionella kan skilja på kompensering av barnets brister i social interaktion för att uppnå inklusion istället för att underlätta interaktionen. Detta kan associeras med lärande och självständighet och öka beroende av den vuxnas hjälp i framtiden.

Enligt resultatet av Vacca (2007) krävs det ett mångprofessionellt samarbete där även pedagoger och andra professionella kommer fram med idéer, kunskaper och sin syn om situationen. Att uppmuntra barnet att delta i aktiviteter tillsammans med sina jämnåriga med ett föremål/ leksak som höjer intresset för lek och växelverkan och ger en möjlighet

till idé för lek tillsammans. Observationer av barn med autism bör vara en blandning av informella och formella metoder för att tillhandahålla en bred bild av barnet och hans utvecklingsförmåga och kunskap och intressen, kreativitet och självständighet genom en grundtrygghet. Detta ger även stöd för barn och familjer i deras dagliga rutiner.

Resultatet av de artiklar som diskuterats i resultatredovisningen visar likheter i att stöda barnet till inklusion genom planering och i grupp med hjälp av assistent och gruppssamhörighet. I den teoretiska referensramen tas det upp två starka teoretiska grunder om inklusion. Jönhill (2012) och Madsen (2001 & 2006) beskriver människans kunskap och möjligheter till inklusion på olika sätt. Då vi talar om barn i behov av stöd för att nå inklusion är inklusionskraven något olika än för andra människor som har en kunskap att nå sin plats självmant i vårt samhälle, med en vanlig förutsättning för utveckling och möjligheter. Ett barn med autism behöver ett stöd för deltagandet för en lyckad inklusion i daghems- eller förskolekontext. Alla individer tillhör någon kontext eftersom vi är sociala varelser och har således även individuella förutsättningar för att klara av att tillhöra dem, så som familj, grupp, organisation eller ett arbetsliv vilka är beroende av för vår överlevnad. Att särskilja ett barn från grupper de har rätt till är inte ett alternativ, det är inte professionellt eller politiskt rätt att segregera barn i specialgrupper, de behöver sina jämnåriga kamrater för stöd för sin utveckling. Barn med olika intressen och olika behov är en rikedom för varandra. Att barnet har möjlighet att delta kan ha sin början från att dela på något. Att skapa ett gemensamt intresse mellan barnen stöds de till att skapa en gemensam handling. Då barnet får en möjlighet att delta utvecklas även resurser som är nödvändiga för självförvaltningen av självbärande livsformer. Den sociala inklusion bidrar till jämställdhet bland alla individer. (Jönhill, 2012:39, Madsen, 2006: 91, 175)

Enligt resultatet (Luttropps 2011) kan inkluderingen dels också beror på den professionellas kunskap om barnets utvecklingsstörning och den professionellas inställning och erfarenheter av inkludering. På samma sätt lyfter Pramling Samuelsson & Sheridan (2006) fram att dagvården är en del av det livslånga lärandet och att lärandets grogrund anses som en samhällelig grund barnet växer in i med de förutsättningar daghemmet har att trygga individuell utveckling. Redan ett litet barn har intresse och egna intentioner för sitt lärande och därmed omedvetna mål. Den pedagogiska verksamheten skall bidra till ut-

veckling och fostran men också till att barnet blir en samhällsmedborgare. Detta förutsätter att man utgår från barns perspektiv men samtidigt väcker ett intresse för de mål den pedagogiska verksamheten eftersträvar. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006)

6.2 Delaktighet som en grund

Omgivningen och samhällsområden blir tillgängliga för alla enligt FN:s begrepp om delaktighet. Det är viktigt att verksamheten är formad så att även personer i behov av stöd får inflytande beträffande service, aktiviteter och information. Delaktigheten som lyfts fram i artiklarna har sitt fokus dels på föräldradelaktighet vid förflyttning och överföring till daghem och förskola och även barnets deltagande i grupp i samband med en nådd inklusion. Inom det sociala området är betydelsen av delaktighet mer normalisering och integrering. För att nå en känsla av delaktighet måste barnet vara integrerat i daghemmet och känna en samhörighet med andra barn. (Molin:2004)

I genomsnitt visar resultaten att det krävs ett aktivt deltagande för att kunna fungera i grupp med andra barn och människor. Till detta behöver ett barn i behov av stöd hjälp eftersom barnet kan sakna kompetens i växelverkan och att aktivt själv delta. Så för att en individ skall kunna uppnå en förmåga att fungera i grupp krävs aktivt deltagande, men hur mycket aktivt deltagandet och tillgänglighet som krävs är individuellt. Ett barn med autism har inte nödvändiga kunskaper i att själv bli delaktig utan stöd. Individen kan vara delaktig genom att vara mottagare, närvarande, eller passivt delta. Risken är stor för att individen med autism försöker att aktivt delta genom att göra efter andra. Med kunskapen för att ta ställning till något är en aktivare grad av delaktighet då individen vill påverka. (Molin, 2004)

Därför visar resultatet av Anderson et al (2004) att den vuxna pedagogens insats har en betydelse för kopplingen mellan social interaktion, inklusion samt delaktighet. Det visade sig att en vuxen var inblandad i 89,3 % av den sociala interaktionen som barnet på daghem upplevde. Barnet tog i första hand kontakt med den vuxna. Barnen på skolan hade inte

liknande möjligheter till interaktion med en vuxen. Trots detta bestod 30,1 % av den sociala interaktionen med en vuxen. Resultatet visar att barnen med autism både på daghemmet och på skolan visade en mindre mognad för sociala lekar än de övriga barnen i gruppen i motsvarande ålder. Delaktigheten blir således även bristfällig om barnet inte har stöd och förutsättningar till sociala kontakter.

Liknande resultat kom fram i forskningen av Luttrupp (2011) som har visat att det är problematiskt för barn med utvecklingsstörning utföra och upprätta samspel och barnen samspelar hellre med vuxna än med jämnåriga barn och är mindre sociala. Detta ger barnen med behov av stöd färre tillfällen att samspela med kamrater och delta i aktiviteter med dem i ett aktivt deltagande syfte. Barnet kan fysiskt vara med men för att få känslan av delaktighet krävs mer stöd. (Luttrupp, 2011)

Resultatet av Luttropps (2011) intervjuer i forskningen visar att personalen har en uppfattning om att barnen med en funktionsnedsättning är delaktiga då de leker och gör saker tillsammans med andra barn. Barnen med utvecklingsstörning eller funktionshinder samspelar ofta med yngre barn eller vuxna istället för med barn i samma ålder. Delaktigheten för barn med utvecklingsstörning eller funktionshinder är lägre under oplanerade aktiviteter, det krävs mer halvplanerade aktiviteter för att styra barnen med i gemensamma lekar och samspel. För att öka barnets samspel och delaktighet måste miljön barnen vistas i gynna samspel och bli stöttade av daghemspersonal och assistenter för att öka barnets potential och kunskap.

Men Molin (2004) menar att det krävs engagemang för att öka tillgänglighet och delaktighet. Att vara engagerad betyder att individen också har ett personligt intresse i att vara aktiv i t.ex. lek tillsammans med andra barn i gruppen. Det krävs den subjektiva upplevelsen för att det skall vara en äkta delaktighet. Ett barn kan se delaktigt ut i omgivningen utan aktivt arbete eller engagemang. För ett barn på daghem kan det vara svårt att definiera delaktighet subjektivt eftersom de objektivt är delaktiga då de har sin dagvårdsplats och är inkluderad i gruppen med de övriga barnen (Molin, 2004: 44-46)

Ett barn med lindrig autism söker ständigt efter deltagande med hjälp av en vuxen eller på egen hand. Barnet har ofta ett mer passivt förhållningssätt till aktiviteten som pågår

och kan vara delaktig som en iakttagare bredvid men även känna intresse över att vara med i den fysiska gemenskapen eller att kommunicera men väljer att delta passivt. Barnet behöver stöd i att ta del och gå med i leken och stor uppmuntran i att gå med men ändå själv välja att delta. Då barnet får göra något tillsammans ger de känslan att höra till starkare och aktiviteten stiger. För att barnet skall uppleva delaktighet är samspelet en viktig del. Det blir en process som pågår mellan barnen i gruppen. (Nordström 2004: 201-211)

Pramling Samuelsson & Sheridan (2003) lyfter fram att alla barn har sin rätt att få uttrycka sin mening och sina åsikter. För att delaktighet bland barn skall uppnås måste vi som vuxna ha förmågan att ta barnets perspektiv och se möjligheter. Pramling- Samuelsson & Sheridan (2003) beskriver att barnens delaktighet inte alltid handlar om att barnen direkt själv bör komma fram och lämna sitt bidrag med idéer till tals, utan pedagogens uppgift blir att tolka barns intressen, känslor och sätt att vara i lek, lyssna, och se barnets olika uttrycksformer. Då det gäller vad delaktigheten består av borde läroplaner och grunderna för planen för småbarnspedagogik vara en oskiljbar helhet där barns deltagande och inflytande är aspekter av en större helhet i vilken gruppen och pedagogen är avgörande för barns utveckling och lärande av olika värden.

Resultatet av Starr et al (2014) visar att delaktigheten bland föräldrar och professionella är bristfällig beroende på daghem och förskola och via vilken väg barnet överförs. Oftast är föräldrarna väldigt involverade i sitt barns situation och tar reda på vad som kommer att ske och känner sitt barn på bästa sätt.

Enligt resultatet av Vacca (2004) var det delaktighetsfrämjande för barnet att själv ha uppgifter att ta del i. Barnet kunde vara delaktig genom att sjunga en sång tillsammans med gruppen och genom att varje barn får säga "hej" och genom att själv hitta och placera bilden på en tavla bredvid andra barns bilder för att få en start på dagen på daghemmet, men också delaktighetskänsla genom att vara här och nu tillsammans och bli sedd och hörd i grupp med kamrater. Vacca (2004) såg starkt delaktighetsfrämjande verktyg som bilder. Barn med icke verbalt språk blir bundna till sitt språk så som bilder och symboler, utan dem kunde inte delaktighet eller känslan att bli hörd och sedd komma fram.

Resultaten av de valda forskningarna visar en stark grund i hur man med hjälp av socialpedagogiska förhållningssätt kan nå en lyckad inklusion och delaktighet bland typiskt utvecklade barn i grupp. Pedagogens inverkan på inklusion och delaktighet kom starkt fram i flera av forskningarna och det tyder på att det krävs en medelväg för att ge tillräckligt handlingsutrymme för barnet att ta sin plats för att nå en känsla av delaktighet och inflytande. Dock är det utmanande eftersom barn med autism enligt resultaten i forskningarna inte själva har en stark kunskap i att ta till sig social interaktion bland andra människor, speciellt inte med andra barn. Då krävs det socialpedagogiska förhållningssätt att stöda barnet i gruppen. Att inkludera barn i normalstora grupper på daghem och förskolor lyfts fram som positivt och i syfte att stöda barnet till inklusion i hela samhällets institutioner.

6.3 Sammanfattning över svar på syfte och frågeställning

I det här arbetet ville jag ta reda på hur man med hjälp av socialpedagogiskt förhållningssätt kan stöda barn med autism till inklusion och nå en känsla av delaktighet i normalt stora daghemsgrupper. Jag ville nå principen i hur ett barn med autism är inkluderat bland typiskt utvecklade barn och hur barnet tilldelas möjligheten att nå inklusion och delaktighet. Dessutom låg det i mitt intresse att se hur den tidigare forskningen uppmärksammat den sociala interaktionen bland barnen i gruppen. Och hur vi som socionomer kan stöda barnet i processen att placeras i ny grupp. Det framkom i arbetet att föräldrarna är mycket involverade i barnets daghemsstart eller överföring till förskolan och familjerna har visat ett stort behov av stöd, vilket även har stött barnets inklusion. Då barnets familj och barnet själv aktivt processerar och förbereder förflyttning och överföring i grupp har även forskningarna visat att möjligheten att hjälpa barnet nåtts starkare. De positiva effekter som framkom i överföring och förflyttning till daghem och förskola var då de professionella skapat ett förhållande med barnet innan barnet började. Då fanns det mer möjligheter till att ta del av barnets utveckling och situation och skapa en relation som stödde. Med hjälp av det mångprofessionella arbetet och samarbete med klienten och familjen har man som professionell goda möjligheter att stöda individen till inklusion och delaktighet på bästa sätt. För att öka barnets delaktighet och samspel med andra barn måste miljön barnen vistas i leda barnets intresse till lek och samspel med andra barn och med hjälp av den professionellas stöd öka barnets kunskap och potential

Madsen (2006) menar att människan som subjekt är en aktiv individ med goda förutsättningar för en lyckad vardag med hjälp av socialpedagogiken. Ett barn i behov av stöd är bunden till att få ett stöd som hjälper hen att komma vidare och skapar den subjektiva känslan av delaktighet och inflytande. Madsens (2001) bildningsblomma är socionomens kompetenser som går att koppla till stöd för individens inklusion och delaktighet. Den överförs, används och reflekteras i det praktiska arbetet, eftersom att vi som socionomer i arbete med barn väldigt mycket är i behov av att jobba med oss själva samt uttrycka oss med hjälp av de kompetenser som bildningsblomman innehåller. Och att tillsammans med barnet stöda barnets inklusion och känslan av delaktighet.

Enligt Molin (2004) behöver det finnas tillräckligt grundläggande och nödvändiga villkor för delaktighet för att delaktighet skall kunna framträda hos individen. Känslan av tillhörighet som en subjektiv aspekt är nödvändig för att kunna prata om delaktighet bland människor. Samhället har en skyldighet att alla medborgare har lika full rätt till delaktighet men i ett objektivet syfte. Den samhälleliga rätten till delaktighet är inte beroende av individens upplevelse utan att individen skall kunna utöva makt och vara delaktig i den gemenskap vi lever i.

Jag använde mig av litteraturstudie som metod för att få svar på mitt syfte och min forskningsfråga. Jag anser mig ha nått mitt eftersträvade syfte med min studie men saknade en viss fördjupning i ämnesvalet. Flera av artiklarna handlade inte om då ett litet barn börjar på daghem men resultatet kunde kopplas till inklusion och delaktighet och de stödde hur inklusionen och delaktigheten bör stödas för att ett barn med autism skall ha så bra förutsättningar för en bra fortsatt utveckling och lärande som möjligt, har ändå fått ett tacksamt svar på min frågeställning.

Mitt arbete kan vara till nytta för de som jobbar inom den sociala och pedagogiska branschen, så som daghem eller förskolor i möten med barn med autism. De barn och familjer som genomgår en förflyttning eller överföring med en mångprofessionell uppsättning. Då kan bakgrunden av mitt ämnesval, om barn med autism vara bra att läsa igenom ifall något känns osäkert. Då kan den professionella inom det sociala området ha nytta av att läsa hur den professionella i praktiken kan ha en avgörande effekt för inklusion och hur

man ska stöda barnet till delaktighet i daghemsgruppen och hur barn med autism i genomsnitt reagerar på att vara i normalstora daghemsgrupper.

7 METODDISKUSSION

Jag valde att använda litteraturstudie som forskningsmetod i mitt arbete. Litteraturstudien gav mig möjligheten att ta reda på tidigare forskning, sådant som redan finns skrivet inom området. Allt kring barn med autism som börjar eller överförs till daghem och förskola. Det skulle ha varit givande att intervjua personal och föräldrar som är i en förflyttningsprocess eller vars barn börjar på daghem men jag hade inte några sådana barnfamiljer i bekantskapskretsen. Och jag skulle heller inte personligen haft möjlighet att ta mig till ställen där barn med autism är integrerade i normalstora daghemsgrupper, dels eftersom det inte än är så vanligt med barn med autism på normalstora daghem och dels att de inte sticker ut ur massan, varför jag inte skulle ha fått tag på så många daghem.

Jag är själv nöjd med min arbetsprocess och att jag valde en litteraturstudie som kännts relevant med tanke på frågeställning och arbetets syfte. Litteraturstudien ger möjlighet till att fördjupa sig i ett ämne utifrån en kunskap och teori och undersökningar som redan finns och är gjorda. I mitt arbete valde jag att göra en innehållsanalys för att kunna jämföra och reflektera den teoretiska referensramen med resultat. Jag delade upp texten i några teman för att kategorisera dem, vilket ger hjälp till att se likheter och vilka artiklar som behandlar samma teman. (Jacobsen 2007: 140)

Det mest utmanande i arbetet har varit materialinsamlingen. Att hitta artiklar som handlar om när barn med autism som börjar på daghem har varit en stor utmaning. Jag fått gräva fram mitt intresseområde från artiklarna och plockat fram det som stöder min frågeställning och den teoretiska referensramen, så som att inkludera barn i grupper och hur den sociala interaktionen fungerar bland barn med och utan autism och hur just pedagogen kan stöda till inklusion och delaktighet. Artiklarna syftade till att få fram hur assistent och pedagog kan ha en avgörande effekt på hur barnet tar sin plats i delaktighets- och inklusionssituationer. Några av de inkluderade artiklarna var jag extra nöjd med medan några av artiklarna har jag fått söka mitt intresseområde i som kanske inte direkt stött att nå svar på mitt syfte och min frågeställning men går att koppla till inklusion och delaktighet. Jag

skulle ha kunnat inkludera några artiklar till som skulle varit närmare daghemsåldern för att nå ett riktigt gott svar på mitt syfte och frågeställning men jag har fått en bred helhet med alla mina 8 inkluderade forskningar.

Jag känner att jag med hjälp av denna forskning fått ett tydligt stöd inom arbetet med barn och att jag kan förstå barnen bättre och kan se socionomens arbete speglas i arbetet med stöd för inklusion och barnets delaktighet inom dagvården. Tidigare erfarenheter av barn med autism har jag från specialdaghem där barn med olika funktionsnedsättningar och olika behov av stöd tillbringade dagen tillsammans med typiskt utvecklade barn, barnen fungerade som stödbarn. Jag kunde se hur bra det gjorde för de typiskt utvecklade barnen att vara tillsammans med barn i behov av stöd. Hur fördomsfria barnen var och hur de kunde se mångfalden som en rikedom. Det som skulle vara ypperligt vore små daghemsgrupper där barn i behov av stöd kunde vara inkluderade. De stora daghemsgrupperna skapar risker för att barnet med autism fäster sig mycket vid en vuxen om resurserna för lugna smågruppsverksamheter är knappa. De olika stödformer som socionomen genom socialpedagogiskt förhållningssätt kunde använda sig av med daghemsgruppen skapar också en helhet av gruppen och minskar särskiljning av barnet i behov av stöd. Mitt förslag på fortsatt forskning kunde vara en mer praktisk forskning t.ex. en produkt som stöder socionomens arbete med barn i behov av stöd. Jag anser att arbetet i framtiden hela tiden är mer och mer individbaserat och skall stöda barnets individuella utveckling, därför anser jag att min forskning kan ge information och nytta inom arbete med små barn med autism som börjar på daghem eller genomgår en övergång.

KÄLLOR

Ahonen, Liisa. 2017. *Haastavat kasvatustilanteet*. Jyväskylä. PS-Kustannus. 290 s.

Anderson, Angelika, Moore, Dennis W. Godfrey, Rebecca, Fletcher-flinn, Claire M. 2004. *Social skills assessment of children with autism in free-play situations*. New Zealand. University of Auckland.

Tillgänglig: Sagepub: <http://journals.sagepub.com.ezproxy.arcada.fi:2048/doi/pdf/10.1177/1362361304045216> Hämtad: 2.4.2017

Arcada, 2016. *Livskvalitetsnätverk*.

Tillgänglig: <http://inside.arcada.fi/livskvalitetprojektet/ett-nordiskt-perspektiv/> hämtad 15.4.2015

Beckmann, Vanna. Kärnevik Måbrink, M. & Schaumann, H. 2003. *Gång på gång. Pedagogik vid autism och autismliknande tillstånd*. Värnamo. Natur och Kultur.

Berglund, Stig Arne & Cederlund, Christer. 2014. *Socialpedagogik – pedagogiskt socialt arbete*. Sockholm, Liuber AB. 35-37 ,44 s.

Björck-Åkersson, Eva & Granlund, Mats. 2004, *Delaktighet - ett centralt begrepp i WHO:s klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa (ICF)*. I: Gustavsson, Anders (red) & Mallander, Ove & Tideman, Magnus, *Delaktighetens språk*, Studentlitteratur, 29-46 s.

Emanuelsson I. 2004. kap 5. *integrering och inkludering i svensk skola*. I. Integrering och inkludering (red) Tossebro J. Lund. Studentlitteratur. 201 s.

Eriksson, L. & Markström A-M. 2000. *Den svårfångade socialpedagogiken*. Lund. Studentlitteratur. 236 s.

Eriksson Anette. 2014. Uppl. 2:1 *Barns delaktighet i förskolan*. I.Red Sandberg Anette. Med sikte på förskolan-barn i behov av stöd. Lund. Studentlitteratur. 306 s.

Esbo stad, *barn i behov av stöd*. 2015. Tillgänglig:<http://www.esbo.fi/sv-FI/barndagvard-och-utbildning/Dagvard/Bra-att-veta-om-dagvard/Barn-i-behov-av-stod>
Hämtad 16.3.2015

FN konvention. Mänskliga rättigheter, 2006.

Tillgänglig: <http://www.oru.se/PageFiles/34960/UD-barnkonventionen.pdf> Hämtad: 21.2.2015

Forest, Emily J., Horner, Robert H., Lewis-Palmer, Teri & Todd, Anne W. 2004. *Transitions for Young Children with Autism From Preschool to Kindergarten*. University of Oregon.

Tillgänglig: Sagepub: <http://journals.sagepub.com.ezproxy.arcada.fi:2048/doi/pdf/10.1177/10983007040060020501>. Hämtad 23.4.2017

Forsberg, Christina & Wengström Yvonne. 2013, Att göra systematiska litteraturstudier – Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning, 3 uppl., Stockholm: Natur och Kultur, 219 s.

Förordningen om barndagvård 239/1973.

Tillgänglig:<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1973/19730239> Hämtad 16.3.2015

Gillberg Christopher, 1999. *Autism och autismliknande tillstånd hos barn, ungdomar och vuxna*. Stockholm. Natur och kultur. 215 s.

Granat, Tina 2012. Föräldramedverkan. Tillgänglig: <http://www.habiliteringschefer.se/ebh/autism/dokument/06%20Foraldramedverkan%20uppd%20201208%20ver%202.pdf> Hämtad: 11.2.2015

Handbok för ordnande av stöd och elevvård. 2013. Resultatenheten för svensk dagvård och utbildning.

Tillgänglig:http://www.esbo.fi/sv-fi/Barndagvard_och_utbildning/Forskoleundervisning/Barn_i_behov_av_stod Hämtad 16.4.2015

Hakala Maria, 2011. *Hur uppmärksammar några förskollärare neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i förskolan?*. Märaldalens högskola.

Tillgänglig: Diva portal: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:440548/FULLTEXT01.pdf> Hämtad 14.4.2015

Hejlskov Elvén, Bo. 2010. *Problemskapande beteende - vid utvecklingsmässiga funktionshinder*. Lund. Studentlitteratur. 215 s.

Hotulainen, Risto. 2005. *Lapsen vahvuuden tukeminen: uskomukset älykkydestä ja lahjakkuudesta osana oppimista*. I: Kontu, Elina & Eira Suhonen (red.) *Erityispedagogiikka ja varhaislapsuus*. Yliopistopaino kustannus. Helsinki. 138 s.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2013. *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Danmark: Studentlitteratur. 316 s.

Jönhill Jan inge. 2012. *Inklusion och exklusion- En distinktion som gör skillnad i det mångkulturella samhället*. Malmö. Liber. 216 s.

Klasén McGrath, Monica. 2009. *Atypisk autism*. Stockholm.

Autism- och Aspergerförbundet. Tillgänglig: http://www.autism.se/atypisk_autism Hämtad: 1.4.2017

Lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda 519/1977.

Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1977/19770519> Hämtad:16.3.2015

Lag om barndagvård 36/1973.

Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1973/19730036?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lag%20om%20barndagv%C3%A5rd>

Hämtad: 16.3.2015

Lillvist Anne. 2014. Uppl 2:1. *Social kompetens och barn i behov av särskilt stöd*. I: Red Sandberg Anette. Med sikte på förskolan-barn i behov av stöd. Lund. Studentlitteratur. s.195-212.

Luttropp, Agneta. 2011, *Närhet Samspel och delaktighet i förskolan för barn med utvecklingsstörning*. Stockholms universitet. Specialpedagogiska institutionen.

Tillgänglig: Diva portal: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:446100/FULLTEXT01.pdf> Hämtad: 1.4.2017

Madsen, Bent. 2001. *Socialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur. 244 s.

Madsen, Bent. 2006. *Socialpedagogik- Integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund. Studentlitteratur. 301 s.

Molin, Martin. 2004. *Att vara i särklass – om delaktighet och utanförskap i gymnasie-särskolan*. Institutet för handikappvetenskap, IHV. Linköpings universitet. 227s.

Tillgänglig: Diva portal: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:20962/FULLTEXT01.pdf>. Hämtad 20.4.2017

Nordström, Irene. 2004, *Delaktighet på jämlika och ojämlika villkor - om lindrigt utvecklingsstörda skolbarns relationer och samspel med kamrater*. I: Gustavsson, Anders (red) & Mallander, Ove & Tideman, Magnus, *Delaktighetens språk*, Studentlitteratur, s. 201-211

Nynäshamn. 2015, *Handikapp, funktionsnedsättning*

Tillgänglig: <http://www.nynashamn.se/Stod--omsorg/Handikapp-funktionsnedsattning.html>. Hämtad 22.2.2015

Patel, Runa & Davidson, Bo. 2012. 4 uppl. *Forskningsmetodikens grunder Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur. s. 149

Pettersson, Lena. 2005, " *Vi är inte bra på barn som Oscar – hur kan vi bli det?*" Umeå. Specialpedagogiska institutet. 17,42-45s.

Tillgänglig: [https://webbshop.spsm.se/globalassets/pdf/er/vi-ar-inte-bra-pa-barn-som-oscar.pdf/](https://webbshop.spsm.se/globalassets/pdf/er/vi-ar-inte-bra-pa-barn-som-oscar.pdf) . Hämtad 1.4.2017

Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. 2003. *Delaktighet som värdering och pedagogik*. Pedagogisk forskning i Sverige, Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet Tillgänglig: Google scholar <http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/pramsher.pdf> Hämtad 16.1.2015.

Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. 2006. *Lärandets grogrund*. Lund. Studentlitteratur. 152 s.

Starr, Elisabeth M., Martini, Tanya S., Kuo, Ben C.H. 2014. *Transition to Kindergarten for Children With Autism Spectrum Disorder: A Focus Group Study With Ethnically Diverse Parents, Teachers, and Early Intervention Service Providers*. Tillgänglig: Sagepub: <http://journals.sagepub.com.ezproxy.arcada.fi:2048/doi/full/10.1177/1088357614532497> Hämtad 21.4.2017

Tideman, Magnus. 2004, *Lika som andra - om delaktighet som likvärdiga levnadsvillkor*. I: Gustavsson, Anders (red) & Mallander, Ove & Tideman, Magnus, *Delaktighetens språk*, Studentlitteratur, s. 121-132

Utbildningsstyrelsen 2016. Grunderna för planen för småbarnspedagogik. s. 62

Vacca, J. John. 2007. *Incorporating Interests and Structure to Improve Participation of a Child With Autism in a Standardized Assessment*. A Case Study Analysis.

Tillgänglig: Sagepub: <http://journals.sagepub.com.ezproxy.arcada.fi:2048/doi/pdf/10.1177/10883576070220010601> Hämtad: 2.4.2017

Vetenskapsrådet 1:2011, *God forskningssed*. Tryck: CM-Gruppen AB, Bromma.

Tillgänglig: file:///C:/Users/Aspis/Downloads/2011_01.pdf Hämtad 13.4.2015

Ward Phillip & Ayvazo Shiri (2006) *Classwide Peer Tutoring in Physical Education: Assessing Its Effects With Kindergartners With Autism*. The Ohio State University

Tillgänglig: Ebsco <http://www.humankinetics.com/acucustom/sitename/Documents/DocumentItem/5965.pdf> Hämtad 16.3.2015

Wing, Lorna. 2012, *Autismspektrum – Handbok för föräldrar och professionella*. 2uppl. Lund. Studentlitteratur. 254 s.

BILAGA 1

Författare, publikationsår, titel	Syfte, problem	Metod	Resultat
<p>1. Starr, Elisabetg M., Martinini, tanya S., Kuo Ben C.H.</p> <p>2014.</p> <p>Transition to kindergarten for children with autism spectrum disorders. Group study with ethnically diverse parents, teachers and early intervention service providers</p>	<p>Syftet var att genom att jämföra fokusgrupper och samla information från kritiska och mest involverade sakkunniga personer om överföring från daghem till förskolan för barn med autism.</p>	<p>En kvalitativ fokus gruppstudiemetod som gjordes bland barn med autism, föräldrar, daghemspersonal, förskolelärare och andra sakkunniga stödpersoner.</p> <p>Undersökningen gjordes i språkligt olika grupper där 11 familjer bildade 6 olika fokusgrupper. Det ställdes 12 frågor till deltagarna och varje gruppträff tog ca 2 h. Då frågornas svar var granskade blev resultatet delat in i fyra övergripande teman relationsbildning, kommunikation, kunskap och stöd.</p>	<p>Resultatet visade oro bland både föräldrar och förskolelärare i överföringssituationen. Huruvida det förekommer hinder, barnets vänrelationer, förväntningar i att få information och hurudant stöd barnet skulle få i förskolan. Delaktigheten bland föräldrar i överföringsprocessen visar resultatet som en viktig sak och ett behov av förtroendefulla förhållanden för en lyckad inklusion.</p>
<p>2. Forest, Emily J., Horner, Robert H., Lewis-Palmer, Teri & Todd, Anne W.</p> <p>2004.</p> <p>Transitions for Young Children with Autism From Preschool to Kindergarten</p>	<p>Forskningen gick ut på att undersöka tre barns övergång från daghem till förskola med hjälp av att identifiera och integrera kritiska element i övergångsprocessen. Och att utveckla ett praktiskt verktyg som familjerna förskolor och andra ställen kunde använda för att bedöma övergångsprocessen. Därtill ville de genomföra pilotprov på 3 familjer och deras övergångsprocesser skulle bedömas.</p>	<p>Forskningen undersökte närmare 3 pojkar med autism i behov av stöd i sin process att övergå från daghem till förskolan i ett hel års tid. Alla tre barn gick på olika daghem. Barn 1 gick på vanligt daghem men hade ett specialprogram under halva dagen. Barn 2 gick i vanligt daghem 20 h i veckan och barn 3 gick på ett daghem som var utsett för barn med autism.</p>	<p>Resultatet visade att det fortsatta stödet efter daghemsstarten eller övergången är viktigt och fortsatt aktivt samarbete med familj och förskolepersonal. Bekantningen till daghemmet hade en avgörande betydelse för barnets känsla av delaktighet. Den pedagogiska verksamheten formas enligt barnets individuella behov. Även en fortsatt service med en ansvarsperson och ett personligt stöd för barnet är en förutsättning för en lyckad inklusion.</p>

<p>3. Hakala Maria.</p> <p>2011.</p> <p>Hur uppmärksammar några förskollärare neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i förskolan?</p>	<p>Syftet var att undersöka hur daghemspersonalen uppmärksammar och hanterar barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och hur de finner barn i behov av stöd i gruppen och hur de med hjälp av stödreformer kan stöda barnet.</p>	<p>Som metod i forskningen intervjuades daghemspersonalen på 4 olika daghem i samma kommun i Sverige men utspridda på olika områden. Med i intervjuerna var fyra personer från personalen per daghem med olika bakgrund.</p>	<p>Resultatet visar att det var olika resultat på de olika daghemmen eftersom de fick använda sig fritt av de olika hjälpmedel som fanns till handa och beroende på barnets individuella behov. Det visade sig finnas bristfälligt med material men resursenheten och stödcentrumet i kommunen kunde stöda de enskilda daghemmen bra. Att kunna diskutera med kollegor ansågs väldigt viktigt. Resultatet visade att det är viktigt att agera då barn är i behov av stöd med att forma om pedagogiska verksamheten och miljön så alla barnen kan vara delaktiga. Rutiner, smågrupper, och att förbereda barnet i olika situationer.</p>
<p>4. Ward Phillip & Ayvazo Shiri</p> <p>2006</p> <p>Classwide Peer Tutoring in Physical Education: Assessing Its Effects With Kindergartners With Autism.</p>	<p>Syftet i arbetet låg på jämlik handledning som inkluderingsstrategi. Syftet var att bedöma effekten av jämlik handledning (CWPT) som en integrationsstrategi i bl.a. fysisk aktivitet i mindre grupper.</p>	<p>Forskningen undersökte 2 barn med autism i ca 6-7 års ålder i en grupp med 16 barn under 26 lektioner/ gruppträffar. Studien använde sig av en WPT strategi metod där klassen var uppdelad. Studien utvärderade effekterna av jämlik handledning i klass/grupp. De andra barnen fungerade som stödpersoner.</p>	<p>Resultatet varierade hur inklusion hade nåtts bland barnen med autism. Beroende på den pedagogiska verksamheten fanns det olika starka möjligheter till inklusion och delaktighet. Det går enligt studien inte att säkerställa en lyckad inklusion på detta sätt.</p>

<p>5. Vacca John. J.</p> <p>Incorporating Interests and Structure to Improve Participation of a Child With Autism in a Standardized Assessment.</p> <p>2007.</p>	<p>Syftet var att bedöma barnets delaktighet och att hitta sätt att stöda olika förmågor så som kommunikation, talat språk, social interaktion, självständighet, motoriska aktivitet. Även att stödja barnets förmåga att upprätthålla motivation och samarbete.</p>	<p>Forskningen undersökte en flicka med autism 2,8 år gammal tillsammans med förälder och i olika grupsituationer tillsammans med andra barn och pedagoger. Tester och observationer gjordes med jämna mellanrum. Testmetoden användes i form av olika kort med aktiviteter barnet skulle utföra. I testet dokumenterades även vad barnet väljer och visar intresse för i fri samvaro då tester inte var tillgängliga.</p>	<p>Resultatet visade att barnet lärde sig använda bilder för aktiviteten självständigt och även använda dagschema. Barnet kunde ta rätt kort för rätt aktivitet och visade intresse för omgivningen och tog kontakt i större omfattning då det fanns stöd för henne. Den professionellas kunskap i ämnet och ett mångprofessionellt samarbete ses viktigt i resultatet.</p>
<p>6. Luttröpp Agneta.</p> <p>2011</p> <p>Närhet Samspel och delaktighet i förskolan för barn med utvecklingsstörning</p>	<p>Barns delaktighet och samspel på daghem i Sverige. Syftet var att observera och filma barns delaktighet och samspel i olika aktiviteter under dagen på daghem för att kunna observera och få reda på hur delaktiga inkluderade barnen är och barnens kunskap i att samspela med andra barn.</p>	<p>Metoden som forskaren använder är en observation och jämförelse bland 10 barn med autism och tio barn utan i daghemskontext. Observationen sker via filmning i tre perioder och 23 besök på de olika avdelningarna. Även intervju med personalen gjordes för att få reda på personalens uppfattning om barnens inklusion och delaktighet och samspel.</p>	<p>Barnen hade olika grad av utvecklingsstörning. Inkluderingsmöjligheterna visar resultatet att det har stor betydelse över den professionellas kunskapa om utvecklingsstörningen och den professionellas inställning och erfarenheter av inklusion. Delaktighet och inklusion nåddes bäst via fri lek men barnet samspelade oftast med yngre barn och vuxna.</p>
<p>7. Pramling Samuelson, Ingrid. & Sheridan, Sonja.</p> <p>2003.</p> <p>Delaktighet som värdering och pedagogik.</p>	<p>Syftet med artikeln var att problematisera och diskutera barns rätt och möjligheter till delaktighet. Barns grundläggande värde. Vad innebär barns inflytande och delaktighet i förskolan och hur barnen med hjälp av vuxet stöd når delaktighet och har inflytande.</p>	<p>Studien var en litteraturoversikt med litteratursökning av två erfarna pedagoger.</p> <p>Barnperspektiv och barns perspektiv som ett fokus och hur de vuxna vet att de tolkat barns intentioner rätt.</p>	<p>Resultatet i litteratursökningen visar att delaktighet är en grundförutsättning för barns möjligheter att komma fram med sin röst och åsikt och den vuxnas uppgift blir att tolka barns perspektiv. Barnets intressen, känslor, lek och aktivt lyssna. Pedagogernas positiva effekt i verksamheten hade en avgörande betydelse för kvaliteten i verksamheten.</p>

<p>8. Anderson, Angelika, Moore, Dennis W. Godfrey, Rebecca, Fletcher-flinn, Claire M.</p> <p>2004.</p> <p>Social skills assessment of children with autism in free-play situations.</p>	<p>Studien undersökte skillnaden på beteende och social interaktion hos barn med autism på daghem och med barn på första klass.</p>	<p>Studien undersökte barn med autism i olika kontexter och gjorde en jämförelse via observation av 10 barn på daghem och 10 barn i skola, på första klass.</p> <p>Barnens fria leksituationer bedömdes i skalor över deras intelligens och kognitiva förmågor enligt sin utvecklingsålder.</p>	<p>Barnen på daghem och skola skilde sig betydligt när det gäller fri lek och sociala interaktioner. Resultatet visade att barn på daghem betydligt mer ofta och aktivare deltog i lekar och tog kontakt med de andra barnen i gruppen. Medan barnen på första klass kunde dra sig undan för att vara ensamma. Resultatet visar att barnen behöver stöd i att ta tag i sociala situationer och behöver uppmuntras till aktiviteter. Stödet i social interaktion var betydligt bättre på daghem där den professionella handledde och stödde barnet. I skolan finns inte den konkreta handledningen tillgänglig</p>